

Osmanlı'dan Günümüze...

MECLİS İÇTÜZÜK METİNLERİ

XV

1 Mayıs 1293 (13 Mayıs 1877) Tarihli
Heyet-i Mebusan Nizamname-i
Dahilisi

KISA TARİHÇE

Osmanlı dönemindeki ilk içtüzük niteliğini taşımaktadır. Mutlak monarşiden meşruti monarşiye geçişi sağlayan 23 Aralık 1876 tarihli Kanuni Esasi'nin yürürlüğe girmesinden sonra yapılmıştır.

Heyeti Meb'ûsân Nizamnâme- Dâhilisi'nin yapılış sürecine ilişkin bilgi ve belgeler yeterli düzeyde değildir. Örneğin, İchtüzük görüşmelerinin tutanakları yoktur. Ancak bu içtüzüğün, '*Meclis-i Mahsus (özel meclis)*' adı verilen ve bu amaçla oluşturulan bir heyet tarafından yapıldıktan sonra Padişah'ın onayıyla yürürlüğe sokulduğu bilinmektedir. Meclis-i Mahsus tarafından da, Avrupa ülkelerinin özellikle de Belçika ve İtalya'nın anayasa ve içtüzükleri incelenerek 16 fasıl ve 105 maddeden oluşan içtüzük taslağını hazırlamak üzere içtüzük komisyonu kurulmuştur. Meclis-i Mahsus, söz konusu komisyonun hazırladığı metin üzerinde kimi değişiklikler yaptıktan sonra 19 Şubat 1877 tarihinde Dâhilî Nizamnâme'yi oybirliği ile kabul etmiştir. Bu metin 13 Mayıs 1877 tarihinde Padişah tarafından onaylanmıştır.¹

1 ARMAĞAN (1972), s.46.

FİHRİST

BİRİNCİ FASIL

Muvakkat Reis ve Kâtiplerin Tayini ve Evrak-ı İntihâbiyyenin Tedkik ve Tuayenesi Beyanındadır

Madde	Kenar Başlık
1	Muvakkat Reis ve Kâtipler
2	Şû'beler
3	Mazâbıt-ı İntihâbiyyenin tedkiki
4	Mazâbıt-ı İntihâbiyyenin tedkiki, Tâil-i intihâb
5	Tasdik-i intihâbı hitam bulmayan meb'ûsun salahiyeti
6	Adem-i tasdik-i intihâb
7	Sülûsân-ı âzanın tasdik-i intihâbı

İKİNCİ FASIL

Reis ve Reis vekillerinin ve Kâtiplerin İntihab ve Nasbı Beyanındadır

8	Reis ve Reis vekilleriyle kâtipler ve idare memurları
9	Reis ve Reis vekilleri intihâbı
	Tesâvi-i ara
11	Kâtiplerin intihâbı
12	Reis ve Reis vekillerinin müddeti

ÜÇÜNCÜ FASIL

Şû'be ve Encümenlerin Suret-i Teşekkül ve Vazife-i Me'mûriyetleri Beyanındadır

13	Şû'be, Reis ve kâtiplerin intihâbı, şû'belerin müddet-i intihâbı
14	Şû'be Müzâkrecisi
15	Müsta'cel Müzâkere
16	Encümenlerin İntihâbı
17	Şû'belerde encümen a'zası intihâbı
18	Encümen azasının Hey'etçe intihâbı usûlü
19	Aynı meseleye dair olan levâhiy
20	Arzuhal ve lâyiha encümenleri
21	Müvazene-i Mâliye Encümeni
22	Encümenler, Reis ve zabıt kâtibiyle mazbata muharriri intihâbı
23	Encümen mazbatalarının tab' ve tevzii
24	Bir Meb'ûs üç encümene birden âza olamaz
25	Müzâkere olunacak evrakın tevzii

DÖRDÜNCÜ FASIL

Kanun Lâyhalarıyla Tanzim ve Tâdil-i Kanun İstidaları

26	Kanun Lâyhaları
27	Meb'ûsların teklif-i kanunî itâsı
28	Teklifin reddi

BEŞİNCİ FASIL

Vükelâ-i Devletten İstizah-ı Mevad Beyanındadır

- 29 Vükelâdan İstizah teklifi
- 30 İstizahın usulü
- 31 Netice-i istizah

ALTINCI FASIL

Vükelâ-i Devletten Biri Aleyhine Şikâyet Beyanındadır

- 32 Vükelâdan şikâyet

YEDİNCİ FASIL

Kanun Lâyhalarının Hey'et-i Umûmiyyede Usul-ü Müzakeratı Beyanındadır

- 33 Levâyih-i kanunîynin müzâkeresi
- 34 Levâyih-i kanunîye için tadilât teklifi
- 35 Teklifin tab' ve tevzii
- 36 Tadilâtın tab' ve tevzii
- 37 Tadilâtın encümene havalesi
- 38 İkinci müzâkere esnasında tadilât teklifi
- 39 Tadilât teklif edenlerin salâhiyetleri
- 40 Lâyiha'nın encümene havale olunduktan sonra tadilât teklifi
- 41 Encümen mazbatası
- 42 İkinci müzâkere
- 43 Menafi-i mahalliyyeye ait levâyih

SEKİZİNCİ FASIL

Hey'ete Verilen Arzuhaller Beyanındadır

- 44 Arzuhallerin usul-ü tanzim ve itâsı
- 45 Arzuhallerin kaydı
- 46 Encümene havalesi
- 46 Meb'ûsların arzuhalleri mütalâası
- 47 Encümence arzuhallerin tedkik ve taksimi
- 47 Encümenin kararı
- 48 Haftalık arzuhal cedvelleri
- 49 Arzuhal encümeninin takriri
- 50 Vükelâya te'kit

DOKUZUNCU FASIL

İstical Kararı Beyanındadır

- 51 İstical teklifi
- 52 Taleb-i tacil için araya müracaat
- 53 Tâcili karargir olan lâyiha ve teklifler
- 54 İsticâl talebinin reddi
- 55 Tadilât teklifinin müzâkeresi
- 56 Lâyiha veya teklifin usul-ü müzâkeresi

ONUNCU FASIL

İstihşâl-i Aranın Usul ve Kaidesi Beyanındadır

- 57 İstihşâl-i aranın nevileri
- 58 Ayğa kalkmak ve el kaldırmak suretiyle istihşâl-i âra
- 59 Tâ'yîn-i esâmî usûlünün şerâiti, istihşâl-i âra
- 60 Tâ'yîn-i esâmî talebi
- 60 Leh ve aleyhte rey verenlerin gazeteye dergi
- 61 Tâ'yîn-i esâmî ile rey istihşâl usûlü
- 61 Rey varakaları
- 61 Reylerin tadadı
- 62 Rey-i hafi usûlü
- 62 Beyaz ve siyah yuvarlaklar
- 62 Neticenin tesbiti
- 63 Yoklama İle tâ'yîn-i esâmî usûlü
- 64 Intihâbâtın rey-i hafi ile icrası
- 64 Usûl-ü intihâb
- 65 Müzâkereye şayan olmayan madde
- 66 Bir teklif vukuunda araya müracaat
- 67 Mevki-i müzâkerede bulunan madde hakkında ekseriyete müracaat
- 68 İki meseleyi muhtevi bir madde
- 69 Kanun lâyihaları, madde be madde ekseriyete müracaat
- 70 Müzâkere ve kararda ekseriyet-i mutlakının vücudu
- 70 Reisin reyi
- 70 Şüphe vuku'u ve Meclis-i Âtiye talik
- 71 Sülûsân ekseriyeti istilzam eden mevad
- 72 Karar neticelerinin tebliği

ONBİRİNCİ FASIL

Hey'et-i Mebûsân Mecâlis Müzâkerâtının Suret-i Akdi Beyanındadır

- 73 İntizam-ı müzâkere
- 74 Zabt-ı sâbıkın tasdiki
- 75 Evrâk-ı varidenin Hey'ete tebliği
- 76 Evrâk-ı varidenin tab'i
- 77 İrâd-ı kelâm
- 78 İrâd-ı kelâm usûlü
- 79 Leh ve aleyhte münavebeten irâd-ı kelâm
- 79 Vükelâ veya vekillerinden sonra irâd-ı kelâm
- 80 Zâta ait taleb-i kelâm
- 81 Sadetten huruç
- 82 Kar'-ı kelâm ve ihlâl-i intizam
- 83 Müzâkerenin hitamı hakkında reye müracaat
- 84 Esnâ-i müzâkerede gürültü ve muvakkaten tâtil-i müzâkere
- 85 Müzâkere-i hafiyec

- 85 Müzâkere-i hafıyye için rey'e müracaat
- 86 Celse-i âti rûznâmesi
- 87 Zabıt Ceridelerinin ilânı

ONİKİNCİ FASIL

Meb'ûsların Taşraya Azimet için Me'zuniyet İstihâli Beyanındadır

- 88 Mezuniyet talebi
- 88 Bilâ mezuniyet gaybubiyet

ONÜÇÜNCÜ FASIL

Muhafaza-i Nizam ve İntizam Beyanındadır

- 90 Muamelât-ı cezaiyyenin envai
- 90 Birinci defa ihtar
- 90 Tebriye-i zimmec
- 91 Bir celsede iki defadan ziyade ihtar
- 92 Takbih cezası
- 93 Meclisten muvakkaten ihraç
- 94 Meclise gelmekten memnuiyyet
- 95 Muvakkaten ihraç ve takbih cezalarının usul-ü tâ'yini
- 96 Daire-i Meb'ûsânda cünha ve kabahat

ONDÖRDÜNCÜ FASIL

Heyet-i Meb'ûsânın İnzibat-i Dahilisi Beyanındadır

- 97 İnzibat
- 98 Zapt u rapt
- 99 Meb'ûsâna mahsus mahalle memnuiyyet
- 100 Sâmiînin sükûtu, sâmiînden ihlâl-i müzâkere vuku'u

ONBEŞİNCİ FASIL

Hey'et-i Meb'ûsânın Hey'et-i Ayan ile Muamelât ve Münasebâtı Beyanındadır

- 101 Levayihin Hey'et-i Ayana irsalı
- 102 Ayandan iade olunan lâyhalar
- 102 Encümenlerin tevhide teklifi

ONALTINCI FASIL

Mevadd-ı Şetta

- 103 Hey'et-i Meb'ûsânın merasime iştiraki
- 104 Meb'ûsluktan istifa
- 105 Nizamnâmenin mer'iiyeti

**1 Mayıs 1293 (13 Mayıs 1877) Tarihli
Heyet-i Mebusan Nizamname-i Dahili**

**HEY'ET-İ MEB'ÜSÂN NİZAMNÂME-İ DAHİLİSİ
BİRİNCİ FASIL
MUVAKKAT REİS VE KÂTİPLERİN TAYİNİ VE EVRAK-I
İNTİHABİYYENİN TEDKİK VE MU'ÂYENESİ BEYANINDADIR**

HEYET-İ MEB'ÜSÂN İÇTÜZÜĞÜ

BİRİNCİ BÖLÜM

*GEÇİCİ BAŞKAN VE KÂTİPLERİN ATAMASI VE SEÇİM BELGELERİNİN
İNCELEME VE GÖZDEN GEÇİRİLMESİ HAKKINDADIR*

Muvakkat Reis ve kâtibler

Birinci Madde: Her ictimâ-i seneviyyenin birinci meclisinde Reis ve Reis İrâde-i Seniyye-i Şâhâne ile me'mûriyetleri zamanına kadar mevcut meb'ûsânların en müsennî muvakkaten riyâset eder. Sinnen en küçük iki meb'ûs muvakkaten kitâbet me'mûriyetini ifa eyler. Reis muvakkaten bulunmadığı zaman a'za-i mevcûdeden en müsennî ve muvakkat kâtiplerden birinin giya-bî takdirinde yerine huzzârdan sinnen en küçük olan meb'ûs kâim olur.¹

Geçici başkan ve kâtipler

Birinci madde: her toplantı yılının ilk birleşiminde Başkan ve Yüce Padişahın İrade-since Başkan atanıncaya kadar mevcut milletvekillerinin en yaşlı olanı geçici olarak baş-

1 Muaddel Nizâm-nâme-i Dahilînin kabul olunan birinci ve ikinci maddeleri: "Her içtimâ-i senesinin ilk celsesinde mevcut meb'ûsânların en müsennî makam-ı riyâseti işgal eder. Mevcut mebuslardan sinnen en küçük olan dört zât hey'et-i idare-i daimenin intihâbına kadar muvakkaten vazife-i kitâbeti ifa eyler."

"Yeni bir devre-i intihâbiyyenin ilk celsesinde en müsennî makam-ı riyâseti işgal etmesini müteakip hemen ayrı ayrı re'ye konmak ve ekseriyet-i mutlakla ile tâyin olunmak üzere, seksenyedinci maddede (*) muharrer usule tevfikân muvakkat bir Reis ile muvakkat bir Reis vekili intihâb olunur. Bu intihâbın her birinde iki defada ekseriyet-i mutlakla hâsıl olmazsa, ikinci defadan en ziyade ekseriyet-i izâfiyye kazanan ikişer zât hakkında son defa reye müracaat olunur."

Üçüncü defada ekseriyet-i izâfiyye kâfidir.

Tesâvî-i âra vukuunda sinnen büyüğü tâyin olunur. Aza-i mevcûdeden kur'a ile tâyin olunan beş zât rey varakalarında muharrer esâmîyi kayd ve zabt ederler. Ve neticesi Reis-i sin tarafından ilân olunur."

(*) Bahsolunan seksenyedinci madde birinci devrede encûmen-i mahsus tarafından kaleme alınıp bâzı mevaddı kabul olunan Nizâm-nâmenin seksen yedinci maddesi olup metni ber-vech-i âtidir:

"Meclis-i Meb'ûsân Hey'et-i Umumiyyesinde Şu'be ve encûmenlerinde vukubulacak intihâbâtın kâffesi rey-i hafî usuliyile icra olunur. Hey'et-i Umumiyyede vukubulan intihâbât için reye mahsus olmak üzere, bir kutu kürsü üzerine ve tatbika mahsus diğeri sağ cenah kâtipleri, masası üzerine vâz olunur. Her meb'ûs re'y varakasını, yâni tensip eylediğini zâtın veya zâtların ismini hâvî pusulayı bir açık zarf içinde olduğu halde, hazırlayarak ve solda bulunan kâtiplerden bir tatbik yuvarlağı alarak kürsiye çıkar. Rey varakasını kürsü üzerinde kutuya ve tatbik yuvarlağını tatbik kutusuna atar. Rey pusulaları kur'a ile çekilecek beş âza tarafından feth ve tâdâd olunur."

kanlık yapar. Yaşça en küçük iki milletvekili geçici olarak kâtiplik görevini yerine getirir. Başkan, geçici olarak bulunmadığı zaman mevcut üyelere en yaşlısı ve geçici kâtiplerden birinin yokluğu halinde yerine hazır bulunanlardan yaşça en küçük olan milletvekili görev alır.

Şu'beler

İkinci Madde: Muvakkat Reis ve kâtipler tâ'yin edildiğinin akabinde Hey'et-i Meb'ûsân a'zası kur'a ile beş Şu'beye taksim olunur. Bu Şu'beler birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci nâmlarıyla yâd edilir.²

Şu'beler

İkinci Madde: Geçici Başkan ve kâtiplerin atamasının ertesinde Heyet-i Meb'ûsân üyeleri kura ile beş bölüme ayrılır. Bu Şu'beler; birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü beşinci adlarıyla anılır.

Mazâbıt-ı intihâbiyenin tetkiki

Üçüncü Madde: Hey'et-i Meb'ûsânın cümlesi müceddeden intihâb olunmuş ise, Şu'belerin teşekkülünü müteakiben evrak-ı intihâbiyyeler: üzerine sırasıyla aded vaz'olunarak Reis tarafından liecli tedkik bâkur'a Şu'beler tevzi' olunur, şu kadar ki, bir meb'ûsun evrak-ı intihâbiyyesi mensup olduğu Şu'beye tedkik olunmayıp yine kur'a ile diğer Şu'beler tevzi' olunur. Meb'ûsların bazısı müceddeden intihâb edilmiş ise, evvel be evvel dokuzuncu maddede beyan olunan ekseriyet usulüne tevfi'kan Reis ile Reis Vekili namzetleri ve kâtipleri intihâb olunur, ba'dehu evrak-ı intihâbiyyesi yine kur'a ile Şu'beler tevzi' edilir. Şu'be kendine havale olunan intihâbnâmeleri evrak-ı müteferriasi ile beraber tedkik ve mu'âyene için kur'a ile beşer a'zadan mürekkep encümenlere taksim eder. Her encümenin beş a'zasından biri netice-i tedkikatı yapılacak mazbatanın tanzimine memur olur.³ Kezâlik beher sene meclisin yevm-i küşadında kıraat buyurulacak Nutku Hümayûn-u Hazret-i Şehriyârî üzerine Hey'et-i Meb'ûsân tarafından tanzim olunacak teşekkür mazbatasının beş gün zarfında takdimine ihtimam edilecektir.

Seçim belgelerinin incelenmesi

Üçüncü Madde: Milletvekillerinin tamamı yeniden seçilmiş ise, Şu'belerin oluşmasından sonra seçim belgeleri üzerine numara yazılarak Başkan tarafından incelenmek amacıyla şubelere dağıtılır, şu kadar ki, bir milletvekilinin seçim belgeleri mensup olduğu şubeye incelenmeyip yine kura ile diğer şubelere dağıtılır. Milletvekillerinden bazıları yeniden seçilmişlerse, öncelikle dokuzuncu maddede açıklanan çoğunluk usulüne göre Başkan ile Başkan Vekili adayları ile kâtiplerin seçimleri yapılır, ondan sonra seçim belgeleri yine kura ile şubelere dağıtılır. Şube kendine havale edilen seçim mazbatasını ile ilgili belgeleri birlikte inceleme ve kontrol için kura ile beşer üyeden oluşan komisyona dağıtır. Her komisyonun beş üyesinden birisi inceleme sonucunu içeren raporun düzenlenmesi için görevlendirilir. Yine bu şekilde Padişah Hazretlerinin nutku üzerine Heyet-i Meb'ûsân tarafından düzenlenecek teşekkür mazbatasının beş gün içinde sunulmasına özen gösterilecektir.

2 Muaddel Nizâmnamenin kabul olunan üçüncü maddesi: "Reis-i muvakkat âh-z-i mevki eder ve akabinde Hey'et-i Meb'ûsan kur'a ile beş Şu'beye tefrik olunur."

3 Bundan sonraki kısmın kenar başlığı "Arıza-i Teşekkürîye Encümeni'dir."

Mazâbıt-ı intihâbiyenin tedkiki

Dördüncü Madde: Tedsik-i intihâb mazbataları tanzim olundukça Şu'belerden Reîse takdim olunup meb'ûsânın Hey'et-i Umûmiyesinde kiraat olunur. Her mazbata kiraat olunduktan sonra mebhûs-u anı olan intihâb kanununun tâ'yîn eylediğı usûl ve şerâite tevfiķan cereyan etmiş olduğına ekseriyet-i âra ile karar verilir ise, intihâbı tedkik olunan meb'ûsun a'zalığı kabul olunduğı Reîs tarafından hey'ete beyan olunur.

Seçim belgelerinin incelenmesi

Dördüncü madde: Seçim belgelerinin inceleme raporları düzenlendikçe şubelerden Başkana sunulup Genel kurulda okunur. Her rapor okunduktan sonra raporda adı geçen milletvekilinin seçim kanununun belirlediğı usul ve esaslara uygun olarak seçildiğıine oy-çokluğu ile karar verilirse seçilmesi incelenen milletvekilinin üyeliğıe kabul edildiğı Başkan tarafından ifade edilir.

Tâlî-i intihâb

Tedkik-i intihâb mazbatası hükmünce intihâbı tâ'lli olunan meb'ûsun a'zalığı kabul ve adem-i kabulü mazbatanın Hey'ette kiraat olunduğı gün mevkî-i müzâkereye konulamayıp başka bir güne tâ'lik olunur.

Seçiminde sorun olma halî

Seçim belgelerinin inceleme raporu gereğince seçilmesinde sorun çıkan milletvekilinin üyeliğıe kabul edilmesi veya edilmemesi konusu raporun Genel kurulda okunduğı gün gündeme alınmayıp başka bir güne ertelenir.

Tasdik-i intihâbı hitam bulmayan meb'ûsun salâhiyeti

Beşinci Madde: İntihabı usul ve şerâit-i mevzuasına tevfiķan cereyan eylediğıine henüz hüküm olunmamış olan meb'ûsların esnâ-i müzakerâtta beyan-ı efķara ve ita-i reye salâhiyetleri vardır. Fakat bir meb'ûsun tedkik-i intihâb mazbatası Hey'etçe mevkii müzâkereye konulduktan sonra a'zalıktan muvakkaten sakit olması lâzım gelir. Bir de gerek Şu'belerde, gerek Hey'et-i Umûmiyyede bir meb'ûsun a'zalığı kabulü hakkında reye müracaat olunduktaki kendisi rey veremez.

Seçildiğinin onaylanması tamamlanmayan milletvekilinin yetkileri

Beşinci Madde: Seçilmesinin mevzuattaki usul ve esaslara uygun olarak gerçekleştiriliğıine henüz karar verilmemiş milletvekillerinin görüşmeler sırasında görüş açıklamaya ve oy kullanmaya yetkileri vardır. Fakat bir milletvekilinin seçim belgelerinin incelenmesi raporu gündeme alındıktan sonra üyelikten geçici olarak düşmüş sayılması gerekir. Bir de gerek şubelerde gerekse Genel Kurulda bir milletvekilinin üyeliğıe kabulü hakkında oya başvurulduğunda kendisi oy kullanamaz.

Adem-i tasdik-i intihâb

Altıncı Madde: Bir meb'ûsun a'zalığı adem-i kabulüne Hey'etçe karar verildikçe fesh-i intihâbı mucib-i esbâbın taşıriyle beraber tekrar intihâb ettirilmesi lüzumunu mutazammın mazbatası tanzim ve Reîs tarafından Tanzime takdim olunur.

Seçim belgelerinin onaylanmaması durumu

Altıncı Madde : Bir milletvekilinin üyeliğe kabul edilmemesine Genel Kurulca karar verildiğinde seçilmesinin iptalinin esas gerekçeleri iyice açıklanarak tekrar seçim yapılmasını içeren rapor düzenlenir ve Başkan tarafından Sadrazama sunulur.

Sülûsân-ı a'zanın tasdik-i intihâbı

Yedinci Madde: Meb'ûsların a'zalığa aded-i mürettebinin sülûsânı a'zalığa kabul olunduktan sonra Reis ile Reis Vekili namzetlerinin intihâbına mübaşeret olunup, bunların İrade-i Seniyye-i Şâhâne ile me'mûriyetleri icra olununcaya kadar a'za-i sairenin ikmâl-i tedkikat-ı intihâbiyyelerini ne devam edilir.

Üyelerin üçte ikisinin seçilmelerinin onaylanması

Yedinci Madde: Toplam üye sayısının üçte ikisi kadar milletvekili üyeliğe kabul edildikten sonra Başkan ve Başkan Vekili adaylarının seçimine başlanır, bunların Yüce Padîşahın İradesi ile görevlendirilmeleri yapılanaya kadar kalan üyelerin seçim belgelerinin incelenmesinin tamamlanmasına devam edilir.

İKİNCİ FASIL

REİS VE REİS VEKİLLERİNİN VE KÂTİPLERİN İNTİHÂB VE NASBİ BEYANINDADIR

İKİNCİ BÖLÜM

BAŞKAN VE BAŞKANVEKİLLERİNİN VE KÂTİPLERİN SEÇİMİ VE ATANMASI HAKKINDADIR

Reis ve Reis vekilleriyle kâtibler ve idare memurları

Sekizinci Madde: Hey'et-i Meb'ûsânın bir Reis ve iki Reis Vekili ile, lââkal ikisi Meclis'de bil-münavebe bulunmak üzere, dört kâtibi ve Meclisin inzibat ve muhasebât-ı dâhiliyyesine bakmak için idare memuru vardır.^{4/5}

Başkan ve başkanvekilleriyle kâtipler ve idare memurları

Sekizinci Madde: Meclisin bir Başkan ve iki Başkanvekili ile, en az ikisi Meclis'te dônüşümlü olarak bulunmak üzere, dört katibi ve Meclisin korunmasına ve iç muhasebe işlerine bakmak üzere idare memuru vardır.

Reis ve Reis vekilleri intihâbı

Dokuzuncu Madde: Riyâset ile birinci riyâset vekâleti ve ikinci riyâset vekâleti me'mûriyetleri için üçer namzet intihâb olunur. Bu intihâb üç me'mûriyetten her biri için başka başka olmak, yani a'zadan her biri tanzim edeceği rey varakasında münasip gördüğü üç zâtın ismini tayin eyle-

4 Sinin-i Sâbika-i içtimâiyede Meclis-i Meb'ûsamın inzibat ve idaresine bakmak üzere bir sene müddetle üç idare memuru intihâbı usulü takarrür etmiştir.

5 28 Şubat 1296 tarihindeki içtimâ-i umumide dai-re-i meb'ûsamın masa-rıfatım tedkik ile işğâl etmek üzere daimî bir muhasebe encümeni teşkil takarrür etmiştir. Zabıt Ceridesi sh: 1609.

mek üzere rey-i hafi usulüne müracaatla icra olunur. Bu intihâbın herbirinde birinci defa ekseriyet-i mutlaka hâsıl olmaz ise, tekrar rey-i hafiye müracaat olunur. Yine ekseriyet-i mutlaka husule gelmez ise, ikinci defada en ziyade ekseriyet-i izafiye kazanan altı zât hakkında son defa olarak rey-i hafiye müracaat olunur. Üçüncü defada mutlak veya izaftı olsun en ziyade ekseriyet kazanan üç zât kimler ise, namzetliğe intihâb olunur.⁶

Başkan ve Başkanvekillerinin seçimi

Dokuzuncu Madde: Başkanlık ile birinci başkanvekilliği ve ikinci başkanvekilliği görevleri için üçer aday seçilir. Bu seçim üç görevin her biri için başka başka olmak, yani üyelerden her biri düzenleyeceği oy pusulasında uygun gördüğü üç kişinin ismini belirlemek üzere gizli oy usulüne başvurulur. Bu seçimlerin her birinde birinci defa salt çoğunluk sağlanamaz ise, tekrar gizli oya başvurulur. Yine salt çoğunluk sağlanamaz ise, ikinci defada fazla oy alan altı kişi hakkında son defa olarak gizli oya başvurulur. Üçüncü defada salt veya en fazla oy kazanan üç kişi kimler ise, adaylığa seçilmiş sayılır.

Tesavi-i ârâ

Üç defanın kangısında olursa olsun, iki zâtın kazandığı aded-i ârâ müsavi olur ise, kur'a ile ikisinden biri tâ'yîn olunur. Rey-i hafi sandığını alenen açıp rey varakalarında muharrer esâmiyi kayd ve zabt ile neticesini beyan eylemek üzere a'za-i mevcûdeden birkaç zât kur'a ile tâ'yîn olunur. Hitâm-ı muamelede neticesi Reîs-i muvakkat tarafından Hey'ete beyan edilir.

Oyların eşitliği hali

Üç oylamanın hangisinde olursa olsun, iki kişinin kazandığı oyların sayısı eşit olur ise, kura ile ikisinden birisi atanır. Gizli oy sandığını açarak oy pusulalarında yazılmış isimleri kayda geçirmek ile sonuçlarını ilân etmek üzere mevcut üyelerden birkaç kişi kura ile seçilir. Oylama işleminin sonucu Geçici Başkan tarafından Genel Kurula ilân edilir.

Onuncu Madde : Reîs ve Reîs Vekili namzetliklerine Hey'etçe intihâb olunan zâtların esâmi-sini mübeyyin mazbatası tanzim ve Reîs-i Muvakkat tarafından Makâm-ı Sadârete takdim olunur. Reîs ile Reîs Vekilleri me'mûriyetleri hakkında şeref sûdür buyurulan İrade-i Seniyye-i Hazret-i Pâdişâhî Makâm-ı Sadâretten Hey'et-i Meb'ûsâna tebliğ olunduktan sonra, ifâ-i me'mûriyete şûru' ve mübâşeret ederler.

(Onuncu Madde : Başkan ve Başkanvekili adaylıklarına Genel Kurulca seçilen kişiler isimlerini içeren isim listesi düzenlenir ve Geçici Başkan tarafından Sadaret Makamına sunulur. Başkan ve Başkanvekillerini görevlendirilmeleri hakkında Yüce Padişah Hazretlerinin ortaya çıkan şerefli iradesi, Sadaret Makamı tarafından Meclise bildirildikten sonra, görevlerine başlar ve işe koyulurlar.)

Kâtiblerin intihâbı

Onbirinci Madde: Kâtiblerin intihâbı Reîs ve Reîs Vekili namzetlerinin intihâbını müteakip dokuzuncu maddede tayin olunan usule tevfikân icra olunur. Bunlar Reîs ve Reîs Vekilleri ile beraber ifa-i me'mûriyete başlar.

⁶ Bu maddeye kenar başlığı konulmamıştır. Ancak 9. ve 10. maddelere ait şu müşterek dipnotuna rastlanmaktadır: "Bu madde ahkâmı Kanun-ı Esasî'nin muaddel yetmiş yedinci maddesi ile mef'uh-al ameldir."

Kâtiplerin seçimi

Onbirinci Madde: Kâtiplerin seçimi Başkan ve Başkanvekili adaylarının seçimini takiben dokuzuncu maddede belirtilen usule bağlı kalınarak gerçekleştirilir. Bunlar Başkan ve Başkanvekilleri ile beraber görevlerini yerine getirmeye başlar.

Reis ve Reis vekillerinin müddeti

Onikinci Madde: Reis ile Reis Vekillerinin ve kâtiplerin müddet-i me'mûriyetleri ertesi senenin mebde-i ictima'-ı âlisi zamanına kadardır.

Başkan ve Başkanvekillerinin süresi

Onikinci madde: Başkan ve Başkanvekillerinin ve kâtiplerin görev süreleri ertesi senenin yüksek toplantısının başına kadardır.

ÜÇÜNCÜ FASIL

ŞU'BE VE ENCÜMENLERİN SURET-İ TEŞEKKÜL VE VAZİFE-İ ME'MÛRİYETLERİ BEYANINDADIR

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞU'BE VE KOMİSYONLARIN OLUŞMA BİÇİMİ VE YAPACAKLARI GÖREVLER HAKKINDADIR

Şu'be, Reis ve kâtiplerin intihâbı, Şu'belerin müddet-i intihâbı

Onüçüncü Madde: İkinci madde mucibince şu'beler teşkil olundukta her biri kendi içinden dokuzuncu maddede tâ'yîn olunan usûle tevfikân bir Reis ve bir kâtip intihâb eder. Şu'belerin müddet-i me'mûriyetleri iki ay olup her iki ayda bir kere tecdîd olunur.⁷

Şube, Başkan ve kâtiplerin seçimi, şubelerin seçim süresi

Onüçüncü Madde : İkinci madde gereğince şubeler oluştuğunda her biri kendi içinden dokuzuncu maddede belirlenen usule bağlı olarak bir Başkan ve bir kâtip seçerler. Şu'belerin görev süreleri iki ay olup her iki ayda bir kere yenileme yapılır.

Şu'be Müzakeresi

Öndördüncü Madde: Şu'benin a'za-i mürettebesinden lâakal nısıf mevcut olmadıkça rey müracaat olunamaz. Şu'belerin müzakerâtı Hey'et-i Umûmiyyenin tâ'yîn ettiği mevad sıracıa cereyan eder. Her ictima'ın müzakerâtı zabtolunup, zabıtta a'za-i mevcudenin adedi beyan olunur.

Şube Görüşmeleri

Öndördüncü Madde: Şubenin tayin edilmiş üyelerinin en az yarısı mevcut bulunmadıkça oylamaya başvurulamaz. Şubelerin görüşmeleri Genel Kurulun belirlediği konu sırasına göre sürdürülür.

7 Sinin-i sabika-i ictimaiyyede Şu'belerin her sene-i ictimaiyye ihtidasında bittişkil bütün sene zarfında bilâ tebeddül devamı teamül haline geçmiştir

Müsta'cel müzâkere

Onbeşinci Madde: Müsta'cel tutulmasına Hey'et-i Umûmiyyede karar verilen mevad müstesna olmak üzere, Şu'belere havale olunan lâyiha ve evrakin müzâkeresine yevm-i tevziinden lâakal bir gün sonra başlanabilir.⁸

İvedi görüşme

Onbeşinci madde : Genel kurulca ivedilik karar verilen konular istisna olmak üzere, şubelere havale edilen tasarı ve evrakin görüşülmesine dağıtım gününden en az bir gün sonra başlanabilir.

Encümenlerin İntihâbı

Onaltıncı Madde: Hey'et-i Meb'ûsân'a havale olunan lâyiha ve evrakin tedkiki için a'zası Şu'belerden intihâb olunmak üzere birer encümen teşkil olunur.

Encümenler her Şu'beden birer âza alınmak üzere alesseviye beşer a'zadan mürekkep olup maslahatin derece-i ehemmiyyetine göre Hey'et-i Umûmiyyenin kararı ile on yahut onbeş a'zadan dahi terkîp olunabilir.⁹

Komisyonların Seçimi

Onaltıncı Madde: Heyet-i Meb'ûsân'a havale edilen tasarı ve evrakin incelenmesi için şube üyelerinden seçilmek üzere birer komisyon kurulur.

Komisyonlar her şubeden birer üye alınmak üzere en az beşer üyeden oluşup işin önem derecesine göre Genel Kurulun kararı ile on veya onbeş üyeden bile oluşturulabilir.

Şu'belerde encümen a'zası intihâbı

Onyedinci Madde: Her Şu'be bir lâyiha veya varakanın tedkiki için teşkil olunacak encüme-ne kendi içinden âza tayin etmezden evvel ol lâyihanın veya varakanın müzâkere-i ibtidaiyyesi-ne başlayıp müzâkerenin hitamında tâ'yîn olunacak azanın intihâbı dokuzuncu maddede beyan olunan usule tevfikân icra olunur.

Şu'belerde komisyon üyesi seçimi

Onyedinci Madde: Her şube bir tasarı veya evrakin incelenmesi için kurulacak komisyona kendi içinden üye atamadan önce o tasarrının veya evrakin görüşmelerinin başından sonuna kadar atanacak üyenin seçimi dokuzuncu maddede açıklanan usule bağlı olarak yapılır.

8 Sinin-i sabika-i içtimaiyyede Şu'belere evrak ve levayih havale edilmemiş ve lâyiha-i kanuniyye doğrudan doğruya ait olduğu daimî encümene havale edilmiştir.

9 26 kânun-u sâni, sene 324 tarihindeki içtima-i umûmide Meclis-i Meb'u-san'a mevdu' levâyih-i kanuniyyenin tedkiki için daimî encümenler tesisi esasî bilkâbul, her sene-i içtimâide her Şu'beden üçer kişi intihâbiyle on beşer azadan mürekkep esâmisi ber vecd-i âti mezkûr encümenler suret-i daimede teşkil olunmaktadır.

Müvazen-i maliyye, orman ve maadin ve ziraat, evkaf ve Defter-i Hâkanî, istid'a, ticaret, dâhiliyye, hâriciyye, rûsumat, shihyye, adliyye, askerî, ilmiyye, kavanin-i maliyye, lâyiha, maarif, nâfia.

Encümen azasının hey'etçe intihâbı usulü

Onsekizinci Madde: Şu'belere havale olunan lâyiha veya varakanın tedkikine memur encümen azasının Hey'et-i Umûmiyyeye intihâbı âzadan biri tarafından teklif olunduğu halde, ekseriyete dair dokuzuncu maddede tâ'yîn olunan usule tevfikân icrası Hey'et-i Umûmiyye kararına mütevakıftır.

Komisyon üyelerinin genel kurulca seçilmesi usulü

Onsekizinci Madde: Şubelere havale edilen tasarı veya evrakın incelenmesi için görevlendirilen üyenin Genel kurulca seçilmesi üyelerden biri tarafından teklif edildiği takdirde, bunun çoğunluğa dair dokuzuncu maddede belirtilen usule göre yapılması Genel Kurul kararına bağlıdır.

Aynı meseleye dair olan levâhiy

Ondokuzuncu Madde: Hey'et-i Meb'ûsâna i'tâ olunan lâyiha veya varaka yine ol maddeye müteallik diğer lâyihayı tedkike memur encümene havale olunabilir.

Aynı konuya ait olan tasarılar

Ondokuzuncu Madde: Genel Kurula verilen tasarı veya evrak yine o konuyla ilgili diğer tasarıyı incelemekle görevli komisyona havale edilebilir.

Arzuhal ve lâyiha encümenleri

Yirminci Madde: İki ayda bir kere Şu'belerin hin-i teddidinde onar a'zadan mürekkep iki encümen teşkil olunur. Biri, meb'ûsândan birinin ve birkaçının i'ta eyledikleri lâyihaları ve diğeri, Hey'et-i Meb'ûsâna verilen arzuhalleri tedkike memur olur.¹⁰

Dilekçe ve tasarı komisyonları

Yirminci Madde: İki ayda bir kere şubelerin yenileme zamanında onar üyeden oluşan iki komisyon oluşturulur. Biri milletvekillerinden birinin veya birkaçının verdikleri tasarıları ve diğeri, meclise verilen dilekçeleri incelemekle görevlendirilir.

Muvazene-i Maliye Encümeni

Yirmibirinci Madde: Her sene muvazene-i maliyye kanunu lâyihasının tedkiki için a'zası Şu'belerden intihâb olunmak üzere onbeş a'zadan mürekkep ayrıca bir encümen teşkil olunur. Muhasebe-i kat'iyye kanunu varidat ve mesârifât-ı devletin tezyîd ve tenkisini intaç edecek hususâta dair kanun lâyihalarının cümlesi muvazene encümenine havale edilir.^{11/12}

Bütçe Komisyonu

Yirmibirinci Madde: Her sene bütçe kanunu tasarisının incelenmesi için üyeleri şubelerden seçilmek üzere onbeş üyeden oluşan ayrıca bir komisyon kurulur. Kesinhesap ka-

¹⁰ İşbu madde, daimi encümenler teşkilinden dolayı bittabi' mafsuh-ul-âmeldir.

¹¹ Varidat ve mesarîfâta müteallik o'up da aid olduğu encümence tetkikati ikmâl edilen bir lâyiha-i kanuniyyenin Hey'et-i Umûmiyyeye kabl-el müzakere bir kere de muvazene encümeninden geçmesi lâzım geleceğine karar verilmiştir. Zabıt Ceridesi, sahife 50.

¹² Meclis-i Meb'ûsan bütçesinin heyet-i idare tarafından tanzim ve muhasebe encümenince tasdik edildikten ve divân-ı rıyasetin nazarı tetkikinden geçtikten sonra muvazene-i maliyye encümenine tevdi' edilmeksizin Heyet-i Umûmiyyeye şevki karargir olmuştur. Zabıt Ceridesi, sahife 912.

nunu ve devletin harcamalarını artıran veya azaltan konulara dair kanun tasarılarının tamamı bütçe komisyonuna havale edilir.

Encümenler, Reis ve zabıt kâtibiyle mazbata muharriri intihâbı

Yirmiikinci Madde: Bir encümenin a'zası intihâb olunduğunu müteakip bil ictima" içlerinden bir Reis ve bir zabıt kâtib ve bir de netice-i tetkikatı hâvi mazbatayı kaleme almak üzere mazbata muharriri tâ'yîn olunur. Reisin ve zabıt kâtibi ile mazbata muharririnin intihâbı ekseriyete dair dokuzuncu maddede tâ'yîn olunan usule tevfikân icra edilir.¹³

Bir encümenin her ictima'ında mevcut azanın aded ve esâmisi ol ictima'ın zaptında tasrih kılınır. A'zadan her biri geldiği vakit defter-i mahsusâ ismini kayda mecburdur.

Komisyonlar, Başkan ve tutanak katibiyle raportör seçimi

Yirmi ikinci Madde: Bir komisyonun üyelerinin seçimini tabip eden ilk toplantıda aralarından bir Başkan, bir tutanak katibi birde inceleme sonucunu içeren raporu yazmak üzere bir raportör seçerler. Başkanın, tutanak katibinin ve raportörün seçimi çoğunluğa dair dokuzuncu maddede belirtilen usule bağlı kalınarak yapılır.

Encümen mazbatalarının tab' ve tevzii

Yirmi üçüncü Madde: Her encümenin tanzim eylediği mazbata Hey'et-i Umûmiyyede makam-ı Riyâsete îta olunur ve Hey'etçe murâd edilir ise alenen okunur. Encümen mazbataları herhalde tabettirilib, nüsa-ı matbuası umum meb'ûsâna tevzi' olunur. Hey'etçe müsta'cel tutulan meevad-ı maada hususatta nüsa-ı matbuanın tevzii bidayet-i mûzakereden lâakal bir gün evvel icra olunmak lâzım gelir.

Komisyon raporlarının basımı ve dağıtılması

Yirmi üçüncü Madde: Her komisyonun düzenlediği rapor Genel Kurulda Başkanlık Makamına sunulur ve Genel kurulca istenir ise açıkça okunur. Komisyon raporları her şartta bastırılıp matbaa nüshası bütün milletvekillerine dağıtılır. Genel Kurulca acil tutulan konular hariç matbaa nüshalarının dağıtımının görüşmelerin başlamasından en az bir gün önce yapılması lazımdır.

Bir meb'ûs üç encümene birden âza olamaz

Yirmi dördüncü Madde: Bir meb'ûs iki encümen a'zasından bulunduğu halde, bir üçüncü encümene âza olamaz. Ol iki encümenden birinin hitamı ile mazbatası îta olunmuş olduğu takdirde, caiz olur.¹⁴

Bir milletvekili üç komisyona birden üye olamaz

Yirmidördüncü Madde: Bir milletvekili iki komisyona üye bulunduğu takdirde bir üçüncü komisyona üye olamaz. O iki komisyondan birinin sona ermesi ile raporunu vermesi halinde üye olabilir.

13 Bundan sonraki kısmın kenar başlığı: "Encümen azasının devamı"dır.

Bir lâyiha-i kanuniyenin encümence esna-i tetkik ve mûzakeresinde encümenin mazbata muharriri ekaliyyette kaldığı takdirde, o lâyihanın Hey'et-i Umumiyyede hin-i mûzakeresinde müdafîya encümen ekseriyetinden diğer bir zâtın mazbata muharriri sıfatıyla memuriyeti münasib olacağı taraf-ı riyasetten ifade edilmiş ve ifade-i vakıa medisce tasvib edilmiştir. Zabıt Caridesi, sahife 226.

14 5 Mart sene 325 tarihindeki içtimalı umumide iki encümene birden intihâb olunan meb'ûsanın ihtisâsı olan encümende kalıp diğerinden istifa etmesi takarrür etmiştir. Takvim-i Vekayi' No : 155, sh. 5.

Müzâkere olunacak evrakın tevzii

Yirmi beşinci Madde: Şu'belerde ve encümenlerde müzâkere olunacak mevadda dair kâffe-i evrakı Reis icab eden mahallere tevzi' ve irsal eder. Bu evrakın ait olduğu lâyiha hakkında Hey'et-i Umûmiyyede karar-ı kat'î verildikten sonra, battalları Hey'et-i Meb'ûsâna mahsus Hazîne-i Evrâka teslim olunur.

Görüşülecek evrakın dağıtması

Yirmi beşinci Madde: Şubelerde ve komisyonlarda görüşülecek konulara dair bütün evrakı Başkan gereken yerlere dağıtır ve yollar. Bu evrakın ait olduğu tasarılar hakkında Genel Kurulda kesin karar verildikten sonra, kullanılmayacak evraklar Meclisin arşivine teslim edilir.

DÖRDÜNCÜ FASIL

KANUN LÂYİHALARIYLA TANZİM VEYA TADİL-İ KANUN

İSTİD'ALARI

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KANUN TASARILARIYLA DÜZENLEME VEYA KANUN

DEĞİŞİKLİĞİ DİLEKÇELERİ

Kanun lâyihaaları

Yirmialtıncı Madde: Makam-ı Sadarettin Hey'et-i Meb'ûsâna havale olunan kanun lâyihaaları, Hey'e'te talep olunduğu halde alenen kiraat edilir.

Reis, kanun lâyihaalarını esbâb-ı mucibeyi havi takrirıyla beraber tab'ettirip, nüsah-ı matbuası- nı azaya tevzi' ettirir. Bunların Şu'belere veya, mevcut encümeni var ise, oraya havale-i resmîyyesini icra eder.

Kanun tasarıları

Yirmi altıncı Madde : Başbakanlık makamından Heyet-i Meb'ûsân'a havale edilen kanun tasarılar, Genel Kurulca talep edilmesi halinde açıkça okunur.

Başkan, kanun tasarılarını gerekçeyi içeren önergeyle beraber bastırıp, matbaa nûshasını üyelere dağıtır. Bunların şubelere veya mevcut komisyonu var ise, oraya resmî havalesini yapar.

Meb'ûsların teklif-i kanunî i'tâsı

Yirmi yedinci Madde: Müceddeden bir kanun tanzimine veya kavânin-i mevcudedden birinin tâdiline dair Hükûmet-i Seniyyeye bir istid'anâme takdîmini meb'ûslardan bir veya birkaç zat teklif etmek murâd eyledikleri halde, Reîse esbâb-ı mucibeyi havi bir takrir takdim eylemek lâzım gelir. Bu takrir Hey'et-i Umûmiyyede kiraat olunduktan sonra teklifin nazar-ı mütalâaya alınıp alınmamasını¹⁵ hakkında reye müracaat olunur.

¹⁵ Sondaki "nı" fazladır. Sonradan basılan nüshalarda "alınmaması" şeklindedir.

Nazar-ı mütalâaya Hey'etçe karar verilir ise, yirminci maddede beyan olunan encümen-i mahsusuna havale edilir.

Havale olunan teklif hakkında encümenin tanzim eylediği mazbata Hey'et-i Umûmiyyeye gelip kıraat olunduktan ve Hey'etçe müzâkere cereyan eyledikten sonra, reye müracaat olunur. Ekseriyet-i âra ile kabule makrûn olur ise, iktiza eden lâyihanın tanzîmi hususunun Şûra-i Devlete havalesini müsted'i Makam-ı Sadarete bir mazbata takdim olunur.^{16/17}

Milletvekillerinin kanun teklifi vermesi

Yirmi yedinci Madde: Yeni baştan bir kanun düzenlenmesine veya mevcut kanunlardan birinin değiştirilmesine dair Yüce Hükûmete bir dilekçe sunmayı milletvekillerinden biri veya birkaçı teklif etmek istemeleri halinde, başkana gerekçeli bir önerge sunulması gerekir. Bu önerge Genel Kurulda okunduktan sonra teklifin değerlendirmeye alınıp alınmaması hakkında oya başvurulur.

Değerlendirmeye alınmasına Genel kurulca karar verilir ise, yirminci maddede belirtilen özel komisyonuna havale edilir.

Havale edilen teklif hakkında komisyonun düzenlediği rapor Genel Kurula gelip okunduktan sonra ve Genel kurul görüşmeleri yapıldıktan sonra, oya başvurulur. Oy çokluğu ile kabulüne karar verilirse, gereken tasarrufların düzenlenmesi hakkındaki dilekçenin Şûra-i Devlet'e havalesi Sadaret Makamına raporla sunulur.

Teklifin reddi

Yirmi sekizinci Madde: Tanzim veya tâdil-i kanuna dair olan teklifin Hey'et-i Umûmiyyede ekseriyet-i âra ile reddi takdirinde tarih-i reddinden itibaren lâakal iki mah mürur etmedikçe tekrar dermeyân olunamaz.

Teklifin reddi

Yirmi sekizinci Madde: Düzenlemeye veya kanun değişikliğine ilişkin teklifin Genel kurulda oy çokluğu ile reddi durumunda ret tarihinden itibaren en az iki ay geçmedikçe tekrar verilemez.

BEŞİNCİ FASIL

VÜKELÂ-İ DEVLETEN İSTİZAH-I MEVÂD BEYANINDADIR

BEŞİNCİ BÖLÜM

BAKANLAR İÇİN GENSORU İSTENMESİ HAKKINDADIR

Vükelâdan istizah teklifi

Yirmi dokuzuncu Madde: Bir maddenin vükelâ-i devletten istizah olunmasını meb'ûsândan biri teklif ettiği halde Ref's esbâb-ı mucibevî hâvi bir takrir takdim etmek lâzım gelir. Bu takrir Hey'et-i Umûmiyyede kıraat olunduktan sonra, esas maddenin müzâkeresine girililmeyerek kabul veya

16 İşbu madde ahkâmı Kanun-u Esas'ın muaddel 53. maddesi ile mefsup-ül-emeldir.

17 Meclis-i Meb'ûsanın vazifesi kanun tanziminden ve kuvve-i icraiyyenin murakabesinden ibaret olduğundan, bir lâyiha-i kanuniyyenin veya bütçenin esna-i müzâkeresinde meb'ûsan tarafından bazı hususât hakkında Meclis-i Meb'ûsan'dan bir karar-ı idarî ith-sâli için takrir itası muvafık olmadığı taraf-ı riyasetten beyan edilmiş ve bu gibi takrirlerin badema hükûmete tebliğ ve havale olunması karargir olmuştur. Zabıt Ceridesi, sahife 710.

adem-i kabulü hakkında reye müracaat olunur. Ekseriyet-i âra ile kabul olunur ise, bir gün tâ'yini ne karar verilir. Kendisinden istizâh-ı madde olunacak zâtın o gün Hey'et-i Meb'ûsâna gelmesi veya maiyetindeki rüesa-i memurinden birinin gönderilmesi için istizah olunacak maddenin tasrih ile beraber Reis tarafından davetname yazılır.¹⁸

Bakanlar için gensoru istenmesi

Yirmi dokuzuncu Madde: Bir konu için bakanlardan biri hakkında gensoru verilmesini milletvekillerinden biri teklif ettiği takdirde Başkana gerekçeyi içeren bir önerge verilmesi lazımdır. Bu önerge Genel kurulda okunduktan sonra, esas konunun görüşülmesine geçilmeden kabul edilip edilmemesi hakkında oylama yapılır. Oy çokluğu ile kabul edilirse, bir gün belirlenmesine karar verilir. Kendisine gensoru yöneltilen kişinin o gün Genel Kurula gelmesi veya emrindeki yetkili memurlardan birinin gönderilmesi için gensoru konusunun açıkça belirtildiği bir yazı ile beraber Başkan tarafından davetiye yazılır.

İstizahın Usulü

Otuzuncu Madde: Vükelâ-i devletten da'vet olunan zât yevm-i mu'âyenede bizzat hazır olduğu veya maiyetindeki rüesâ-i me'mûrinden biri mevcut bulunduğu halde, Hey'et-i Umûmiyede istizâh-ı madde olunduktan sonra, alınacak cevaba a'za-i mevcudenin biri mukabele edemeyip, teklifin sahibi olan meb'ûs evvelâ ve sair meb'ûsân muahharen irâd-î kelâm edebilir.¹⁹

Gensorunun Usulü

Otuzuncu Madde: Bakanlar kurulundan davet edilen kişi görüşme günü, bizzat hazır bulunduğu veya emrindeki yetkili memurlarından biri mevcut bulunduğu takdirde, Genel Kurulda gensoru önergesi okunduktan sonra, alınacak cevaba mevcut üyelerden biri söz alamaz, teklifin sahibi olan milletvekili öncelikle ve sonradan diğer üyeler söz alabilir.

Netice-i İstizah

Otuzbirinci Madde: Vükelâdan med'û olan zâtın ve bilvekalâ gelen memurun verdiği izahat ve teklifin sahibi olan meb'ûs tarafından bilmukabele vukubulan ifâdât üzerine, izahâtın kâfi olup olmadığı hakkında ba'del müzâkere reye müracaat olunur. Hey'etçe verilecek kararda esbâb-ı mucibe gösterilmesini teklif eden olur ise, esbâb-ı mucibeyi mubeyyin bir varaka tanzim ve Reîse îtâ etmesi lâzım gelir. Esbâb-ı mucibe beyanından sarf-ı nazar olunması hakkında teklif vuku bu- lur ise, herhalde evvel be evvel teklif hakkında ekseriyet-i araya müracaat olunur.²⁰

Gensorunun sonucu

Otuz birinci Madde: Bakanlar Kurulundan olan kişinin ve vekaleten gelen memurun yaptığı açıklama ve teklifin sahibi olan milletvekilin tarafından buna karşı konuşmalar üzerine, görüşmelerin yeterli olup olmadığı daha sonra oya sunulur. Genel kurulca verilecek kararda gerekçe gösterilmesini teklif eden olursa, gerekçeyi içeren bir evrak hazırlayarak Başkana vermesi gerekir. Gerekçe belirtilmesinden vazgeçilmesi şeklinde bir teklif yapılsa, her şeyden önce ve her halde çoğunluk oyuna başvurulur.

¹⁸ Bu satırın kenarında "Vükelânın daveti" şeklinde bir kenar başlık vardır.

¹⁹ Meb'ûsandan müteaddit zevatın imzalarını havi olarak ita olunan sual takrininden münderiç madde hakkında, takirde vâzı-ül-imza olanlardan yalnız bir zât izahat ita edip, diğerleri de madde-i mebhuse hakkındaki lüzum-u suâlî te'yid etmiş farz olunduklarından, başkaca izahat ita edemeycekleri ve nazır-ı meb'ûlün vereceği cevaba karşı indel-lüzum yine evvelki zâtın izahat verebileceği hakkında sair devletler meclis-i teşriyyesinde kabul edilmiş olan usulün Meclis-i Meb'ûsan-ı Osmanîce de kabulü taraf-ı ri-yasetten beyan olunmuş ve ifade-i vakia meclisde de tasvip edilmiştir. Zabıt Ceridesi, sahife 480.

²⁰ Kanun-u Esas'ın muaddel 38. maddesi mucibince iş bu madde ahkâmı tebeddül etmiştir.

ALTINCI FASIL

VÜKELÂ-İ DEVLETEN BİRİ ALEYHİNE ŞİKÂYET

BEYANINDADIR

ALTINCI BÖLÜM

BAKANLAR KURULUNDAN BİRİ ALEYHİNE ŞİKÂYET

OLMASI HAKKINDADIR

Vükelâdan şikâyet

Otuzikinci Madde: Meb'ûslardan biri veya birkaçı Hey'et-i Meb'ûsânın dahil-i daire-i vazifesi olan ahvalden dolayı vükelâ-i devletten bir zât hakkında mes'uliyeti müstelzim şikâyet beyan etmek istedikleri halde Reîse bir takrir itâ etmek lâzım gelir.

Bu takrir Hey'et-i Umûmiyyede kiraat olunduktan sonra, kangı Şu'beye havale olunacağına ekseriyet-i âra ile karar verilir, tarih-i itasından nihayet üç güne kadar Reîs tarafından o Şu'beye gönderilir.

Şu'bece tahkikat-ı lâzıme icra ve iştikâ olunan zât tarafından izahât-ı kâfiye istihsal olunduktan sonra, şikâyetin Hey'etçe şâyân-ı tetkik ve müzâkere olunduğuna ekseriyet-i âra ile karar verildiği halde bir karamame tertip olunup, Hey'et-i Umûmiyyede kiraat olunup, anın üzerine şikâyet olunan zâtın davet olunması lâzım gelir ise, davet olunup, Hey'et-i Umûmiyyeye bizzat veya bilvasıta vereceği izahat istisma' olunduktan sonra, ekseriyet-i araya müracaat edilir. Kiraat olunan karamame a'za-i mevcûdenin sülûsân-ı ekseriyyet-i mutlakasıyle²¹ kabul olunur ise, muhakeme talebini muş'ir mazbatası tanzîm ve Reîs tarafından Makam-ı Sadarete takdim olunur.

Bakanlardan şikâyet

Otuzikinci Madde: Milletvekillerinden biri veya birkaçı Bakanlar Kurulunun yerine getirmesi gereken görevlerden dolayı Bakanlar Kurulundan bir kişi hakkında sorumluluğu gerektiren şikâyetle bulunmak istedikleri durumda Başkana bir önerge verilmesi gerekir,

Bu önerge Genel Kurulda okunduktan sonra, hangi şubeye havale edileceğine çoğunluk oyu ile karar verilir, veriliş tarihinden itibaren üç güne kadar Başkan tarafından o şubeye gönderilir.

Şubece gereken araştırma yapıldıktan ve şikâyet edilen kişi tarafından yeterli açıklama alındıktan sonra, şikâyetin heyetçe incelenmesi ve görüşülmesine çoğunluk oyu ili karar verilirse bir karamame hazırlanıp, Genel Kurulda okunur, bunun üzerine şikâyet edilen kişinin davet edilmesi gerekirse, davet edilir, Genel Kurulda kendisinin veya göstereceği kişinin vereceği açıklama dinlendikten sonra, çoğunluk oyuna başvurulur. Okunan karamame mevcut üyelerin üçte birinin mutlak çoğunluğu ile kabul edilirse, yargılanma talebini içeren tutanak hazırlanır ve Sadaret Makamına sunulur.

21 "Sülûsan" üçte iki, "ekseriyyet-i mutlak" ise, yarıdan bir fazla çoğunluğu ifade etmesi karşısında, buradaki üçlü terkiبة bir mâna vermek güçtür.

YEDİNCİ FASIL

KANUN LÂYİHALARININ HEY'ET-İ UMÛMİYYEDE USUL-Ü

MÜZAKERÂTI BEYANINDADIR

YEDİNCİ BÖLÜM

KANUN TASARILARININ GENEL KURULDA GÖRÜŞME USULÜ

HAKKINDADIR

Levâ-yih-i kanûniyyenin müzâkeresi

Otuz üçüncü Madde : Mevadd-ı müstâcelenin gayrı hususatta her kanun lâiyhası lâakal beş gün fasıla verilerek şartıyla ayrı ayrı iki defa kamilen kıraat ve müzâkere olunmadıkça kabul veya reddi hakkında ekseriyet-i araya müracaat olunamaz.

Kanun tasarılarının görüşülmesi

Otuzüçüncü Madde: Acil işlerin dışındaki işlerde her kanun tasarısı en az beş gün ara verilmek şartıyla ayrı ayrı iki defa olgunlaştırılarak okunup görüşülmedikçe kabul veya reddi hakkında çoğunluk oyuna başvurulamaz.

Levâ-yih-i kanuniyye için tadilat teklifi

Otuz dördüncü Madde: Bir encümene havale olunan kanun lâiyhası hakkında meb'ûsıların biri veya birkaçı tadilat teklif murad ederler ise, ol tadilatı tahriren ait olduğu maddenin tasrihiyle beraber Reise tebliğ eylemeleri lâzım gelir. Reis tarafından dahi ol encümene havale olunur. Lâihanın Hey'et-i Umûmiyyede müzâkeresi esnasında o tadilatın sırası geldikte sahibi esbâb-ı mucibesini tafsil edip, a'za-i mevcûdeden terviç veya te'yid eden bulunur ise, mevki-i müzâkereye konulur, aksi takdirinde müzâkeresinden sarf-ı nazar olunur.

Kanun tasarılarına ilişkin değişiklik teklifi

Otuz dördüncü Madde: Bir komisyona havale edilen kanun tasarısı hakkında milletvekillerinden biri veya birkaçı değişiklik teklifi vermek isterlerse, o değişikliğin ait olduğu maddeyi açıklamasıyla beraber Başkana bildirmeleri gerekir. Başkan tarafından bu da komisyona havale edilir.

Teklifin tab' ve tevzii

Otuzbeşinci Madde: Hey'et-i Umûmiyyede derdest-i müzâkere bulunan bir madde hakkında teklif olunan tadilin yine ol mecliste ekseriyet-i âra ile red ve kabulüne vakit olmaz ise, istenilen tadilin sureti tab' ettirilip nüshâ-ı matbuası ertesi mecliste ol azaya tevzi' olunur.

Teklifin bastırılıp dağıtılması

Otuzbeşinci Madde: Genel Kurulda görüşülmekte olan bir madde hakkında teklif edilen değişikliğin yine o birleşimde oyçokluğu ile reddine veya kabulüne vakit bulunamaz ise, istenilen değişikliğin kopyası bastırılıp matbaa nüshası ertesi birleşimde üyelere dağıtılır.)

Tadilatın tab' ve tevzi

Otuz altıncı Madde: Bir kanun lâiyhasının birinci müzâkeresi hitam buldukta, teklif olunan tadilat ol lâihanın tetkikine memur encümene ita olunmak ve nüshâ-ı matbuası ikinci müzâkereye beda' olunmazdan evvel azaya tevzi' edilmek lâzım gelir.

Değişikliğin basılması ve dağıtımı

Otuz altıncı Madde: Bir kanun tasarısının birinci görüşmeleri bittiğinde, değişiklik önergeleri o tasarının incelenmesi için görevlendirilen komisyona verilmesi ve matbaa nüshasının ikinci görüşmelere başlanmadan önce üyelere dağıtılması gerekir.

Tadilâtın encümene havalesi

Otuz yedinci Madde: Birinci ve ikinci müzâkerenin cereyanı esnasında teklif olunan tadilâtın ait olduğu encümene havalesini ol encümenin mazbata muharriri talep eder ise, havalesi lâbûd-dür.

Değişikliklerin komisyona havalesi

Otuzyedinci Madde: Birinci ve ikinci görüşmelerin yapılması sırasında teklif edilen değişikliklerin ait olduğu komisyona havalesini o komisyonun kâtip üyesi talep eder ise, havalesi gereklidir.

İkinci müzâkere esnasında tadilât teklifi

Otuz sekizinci Madde: İkinci müzâkerenin cereyanı esnasında teklif olunan tadilâtın eşhâbı tarafından esbâb-ı mucibesi mücmelen beyan olunur. Buna yalnız encümen a'zası cevap verebilir. Anın üzerine istenilen tadilâtın nazar-ı mütalâaya alınıp alınmamasına Hey'etçe karar verilir. Verilen karar nazar-i (mütalâaya alınmasını münticî ise, encümenin tetkikine havale olunur. Herhalde bunların kabul veya reddi hakkında ekseriyet-i araya müracaat olunması. Hey'ete teklif bulunduğu gün icra olunmaz.

İkinci görüşme sırasında değişiklik teklifi

Otuz sekizinci Madde: İkinci görüşmenin yapılması sırasında teklif edilen değişikliğin sahibi tarafından gerekçesi kısaca ve sözle dile getirilir. Buna yalnız komisyon üyeleri cevap verebilir. Bunun üzerine istenilen değişikliğin görüşülüp görüşülmemesine Genel Kurulca karar verilir. Verilen karar görüşülmesine dair ise, komisyonun incelemesine havale edilir. Her durumda bunların kabul veya reddi için çoğunluk oyuna başvurulması Genel Kurula teklif edildiği gün yapılmaz.

Tadilât Teklif edenlerin salâhiyetleri

Otuz dokuzuncu Madde: Tadilât teklif edenlerin murâd ettikleri halde encümene gidip, ifade-i merama salâhiyetleri vardır.

Değişiklik teklif edenlerin yetkileri

Otuzdokuzuncu Madde: Değişiklik teklif edenlerin istemeleri halinde komisyona gidip, istediklerini belirtmeye yetkileri vardır.

Lâyihanın encümene havale olunduktan sonra tadilât teklifi

Kırkıncı Madde: Bir lâyiha ait olduğu encümene havale olunduktan sonra dahi mevadd-ı mundericesi hakkında tadilât teklifi caiz olup olmadığı halde kavâid-i meşrûhaya tevfiқан icabı icra olunur.

Tasarının komisyona havale edilmesinden sonraki değişiklik teklifleri

Kırkıncı Madde: Bir tasan ait olduğu komisyona havale edildikten sonra dahi içindeki maddeler hakkında değişiklik teklifi verilip verilemeyeceği konusunda açıklama kural-lara bağılı olarak gereken yapılır.

Encümen mazbatası

Kırkbirinci Madde: Encümenin tanzim eylediği mazbata Reis-i Meb'ûsâna ita ve nûsah-ı matbuası azaya tevzi' olunduktan sonra, yevm-i müzâkere Hey'etçe tâ'yîn olunur. Birinci müzâkere kanun lâyihasının hey'et-i mecmuası hakkında cereyan eder.²² Müzâkere-i umûmiyye hitam buldukta, Reis tarafından madde be madde müzâkere olup olunmaması Hey'etten sual olup, maddelerin müzâkeresine geçilmemesine karar verilir ise, lâyihanın Hey'etçe kabul olunmadığı Reis canibinden beyan olunur. Aksi takdirinde lâyihanın mevadd-ı mündericesinden herbiri ana müteferri' tadiât ile beraber, sırasıyla müzâkere olunduktan sonra ikinci müzâkereye geçilip geçilmemesine karar verilir.

Komisyon raporu

Kırkbirinci Madde: Komisyonun düzenlediği rapor Meclis başkanına verilir ve matbaa nûshası üyelere dağıtıldıktan sonra, görüşme günü Genel Kurulca belirlenir. Birinci görüşme kanun tasarılarının tümü üzerinde yapılır. Tümü üzerindeki görüşmeler tamamlandığında, Başkan tarafından madde madde görüşülüp görüşülmemesi Genel kuruldan sorulup maddelerine geçilmemesine karar verilir ise, tasarıların Genel kurulca kabul edilmediği Başkan tarafından ifade edilir. Aksi takdirde tasarıların içerdiği maddelerin her biri ona ait olan değişikliklerle beraber, sırasıyla görüşüldükten sonra ikinci görüşmeye geçilip geçilmemesine karar verilir.

İkinci müzâkere

Kırk ikinci Madde: İkinci müzâkere esnasında her maddenin ve ana müteferri' tadiâtın kabul ve adem-i kabulü hakkında ekseriyet-i araya müracaat olunur.

Lâyihanın kat'iyen kabul veya reddi hakkında ekseriyet-i araya müracaat olunmazdan evvel, lehine veya aleyhine mülâhazât-ı umûmiyye beyanına her meb'ûsun salâhiyeti vardır.

İkinci görüşme

Kırkikinci Madde: İkinci görüşme sırasında her maddenin ve ona ait değişikliklerin kabulü ve reddi hakkında çoğunluğun oyuna başvurulur.

Tasarının kesin kabul veya reddi hakkında çoğunluk oyuna başvurulmadan önce, lehine veya aleyhine görüş belirtmeye her milletvekilinin yetkisi vardır.

Menafi-i mahalliyeye ait levahiy

Kırk üçüncü Madde: Menafi-i mahalliyeye ait kavânin iki defa müzâkere kaidesinden müstesna olup, kat'iyen kabulü hakkında ekseriyet-i araya müracaat olunmak için bir def'a müzâkere kâfidir. Bunlara ait lâyhaların ve bunlar için teklif olunan tâ'dilâtın ekseriyet-i âra ile kabul veya reddi mevadd-ı müsta'celeyle dair dokuzuncu fasılda tayin olunan usule tevfi'kan icra olunur. Esna-i müzâkerede teklif olunan tadiât ve ilâvât otuz sekizinci maddede muharrer kavâide tâbidir.^{23/24}

22 Bu cümleden sonraki kısım kenar başlığı "Usul-ü Müzâkere"dir.

23 Bütçeye müteallik ve tahsisat ve istikrazât müteferri' olan levahiy-i kanuniyyenin bütçe kanunu misûllü bir defa müzâkeresine karar verilmiştir. Zabıt Ceridesi, sahife 172.

24 Vergilere ait levahiy-i kanuniyyenin de bütçe kanunu misûllü bir defa müzâkereye tâbi tutulmasına karar verilmiştir. Zabıt Ceridesi, sahife 931.

Yerel menfaatlere ait tasarılar

Kırk üçüncü Madde: Yerel menfaatlere ait kanunlar iki defa görüşme kuralından muaf olup, kesin kabulü hakkında çoğunluk oyuna başvurmak için bir defa görüşme yeterlidir. Bunlara ait tasarıların ve bunlar için teklif edilen değişikliklerin oy çokluğu ile kabul veya reddi acil işlere dair dokuzuncu bölümde belirlenen usule bağlı kalınarak yapılır. Görüşme sırasında teklif edilen değişiklikler ve ilaveler otuz sekizinci maddede belirtilen kullara tabidir.

SEKİZİNCİ FASIL

HEY'ETE VERİLEN ARZUHALLER BEYANINDADIR

SEKİZİNCİ BÖLÜM

GENEL KURULA VERİLEN DİLEKÇELER HAKKINDADIR

Arzuhallerin usul-ü tanzim ve itası

Kırk dördüncü Madde: Hey'ete verilen arzuhaller sahibinin imzası ile mümzî olmak ve şöhreti ile meskeni arzuhal zîrinde gösterilmek ve birkaç imzayı hâmil ise, içlerinden birinin olsun meskeni tasrih edilmek ve bir de sahibi veya eshab-ı müddei sıfatında bulunmak şarttır. Hey'ete verilecek arzuhal Reise gönderilmek lâzım gelir. Meb'ûslardan birinin vasıtası ile Reise ita ettirilmek caiz ise de, ol halde meb'ûs ita edeceği arzuhalin üzerine kendi vasıtası ile verildiğini şerh verecek zîrini imza eylemek iktiza eder.

Cem'iyetle getirilen veya bir taraftan gönderilen arzuhal Riyâset tarafından kabul olunamaz ve meb'ûsların hiçbir tarafından Riyâsete ita edilemez.

Dilekçelerin düzenlenme usulü ve verilmesi

Kırk dördüncü madde: Genel kurula verilen dilekçeler sahipleri tarafından imzalanmış ve unvanı ile adresi dilekçe altında gösterilmek ve birkaç imzayı taşıyorsa içlerinden birinin adresi açıkça belirtilmek ve bir de sahibi veya iddia sahibi bulunmak zorundadır. Genel kurula verilecek dilekçenin Başkana gönderilmesi gerekir. Milletvekillerinden birinin aracılığı ile Başkana verilmesi mümkün ise de, bu durumda milletvekilinin vereceği dilekçenin üzerine kendi aracılığı ile verildiğini not ederek altını imzalaması gerekir.

Toplu halde getirilen veya bir taraftan gönderilen dilekçeler Başkan tarafından kabul edilemez ve milletvekillerinin hiçbir tarafından Başkanlığa verilemez.

Arzuhallerin kaydı

Kırk beşinci Madde: Arzuhallerin vürûdu sırasında herbirinin üzerine aded vaz'olunup hülâsası deftere-i hususuna²⁵ kaydolunur. Arzuhalin adedi, sahibinin isim ve şöhreti ve meskeni ve meb'ûslardan birinin vasıtası ile ita olunmuş ise, ol meb'ûsun ismi hülâsada gösterilir.

Dilekçelerin kaydı

Kırk beşinci Madde: Dilekçelerin gelişi sırasında her birinin üzerine sayı verilip özeti özel defterine kaydedilir. Dilekçenin sayısı, sahibinin isim ve unvanı ve adresi ve milletvekillerinden birinin aracılığı ile verilmiş ise, o milletvekilinin ismi özette gösterilir.

Encümene havalesi

Kırk altıncı Madde: Deftere kaydolunan arzuhaller Reis tarafından Arzuhal Encümenine gönderilir. Diğer Encümenin tedkikine havale olunan lâyhaya ait olanlar Reis tarafından doğrudan doğruya ol encümene irsal olunur.

Komisyonla havalesi

Kırk altıncı Madde: Deftere kaydedilen dilekçeler Başkan tarafından Dilekçe Komisyonuna gönderilir. Diğer Komisyonların incelemesi için havale edilen tasarıya ait olanlar Başkan tarafından doğrudan doğruya o komisyona gönderilir.

Meb'ûsların arzuhalleri mütalâası

Bir encümene havale olunan arzuhali meb'ûsândan her kangısı murâd eder ise, o encümenin Reisine müracaat ile mütalâa edebilir.

Milletvekillerinin dilekçeleri incelemesi

Bir komisyona havale edilen dilekçeyi incelemek isteyen milletvekilleri komisyon başkanına başvurarak inceleyebilir.

Encümence arzuhallerin tedkik ve taksimi

Kırk yedinci Madde: Arzuhal Encümeni gelen arzuhalleri birer birer tedkik ve üç kısma taksim eder. Birincisi, vükelâ-i devletten birine tebliğ olunmak icâbeden, ikincisi, vükelâ-i devletten birine tebliği ile beraber Hey'et-i Umûmiyyece tedkikine lüzum görünen, üçüncüsü, vükelâ-i devletten birine ve Hey'et-i Umûmiyyeye tebliğe şayan olmayan arzuhallerdir.²⁶ Bir adamın şahsından dolayı olup da ait olduğu memurun-i devlete veyahut o memurun mensup olduğu merciine evvel emirde müracaat etmediği tebeyyün eder ise, verdiği arzuhal kendisine reddolunur.

Komisyonlarda dilekçelerin incelenmesi ve ayrılması

Kırk yedinci Madde: Dilekçe komisyonu gelen dilekçeleri birer birer inceler ve üç kısma ayırır. Birincisi Bakanlardan birine bildirilmesi gerekenler, ikincisi, Bakanlardan birine bildirilmekle beraber Genel Kurula incelenmesi gerekenler, üçüncüsü, Bakanlardan birine ve Genel Kurula bildirilmesine gerek olmayan dilekçelerdir. Bir kişinin şahsını ilgilendiren dilekçe ile ait olduğu devlet memuruna veya o memurun çalıştığı kuruma önceden başvurulmadığı ortaya çıkarsa, verdiği dilekçe kendisine iade edilir.

Encümen kararı

Bir arzuhal üzerine ittihaz olunan karar arzuhalin murakkam olduğu adedin derciyle tahriren sahibine bildirilir.

Komisyon kararı

Bir dilekçe üzerine verilen karar, dilekçenin sayısı da belirtilerek sahibine yazıyla bildirilir.

²⁶ Buradan sonraki kısmın kenar başlığı "Redd-i Arzuhal"dır.

Haftalık arzuhal cedvelleri

Kırk sekizinci Madde: Her hafta Arzuhal Encümenine kaç arzuhal vürüd eder ise, herbirinin adedini ve sahibinin isim ve şöret ve meskenini ve hülâsa-i istidasını ve Encümence hâsıl olan netice-i tedkikat ile esbâb-ı mucibe-i mücmelisini mübeyyin bir cedvelin tanzim olunup nûsah-ı matbuası a'za-i Hey'ete tevzi olunur. Encümence görülen lüzum üzerine ittihâd-ı âra ile karar verildiği halde, bir arzuhalin yalnız aded-i sahibinin isim ve şöret ve meskeni ile, bir de netice-i tedkikatın cedvele derci ile iktifa caiz olur.

Haftalık dilekçe cetvelleri

Kırk sekizinci Madde: Her hafta Dilekçe Komisyonuna kaç dilekçe gelirse, her birinin sayısı ve sahibinin isim ve unvanı ve adresini ve dilekçe özetini ve Komisyonca varılan inceleme sonucu ile gerekçesinin özetini içeren bir cetvel düzenlenerek matbaa nûshası üyelere dağıtılır. Komisyonca gerek duyulması ve oybirliği ile karar verilmesi halinde, bir dilekçenin yalnızca sayısı ve sahibinin isim ve unvanı ve adresi ile, bir de inceleme sonucunun cetvele kaydedilmesi yeterli olur.

Arzuhal Encümeninin takriri

Kırk dokuzuncu Madde: Arzuhal Encümeni her hafta kendisine havale olunan arzuhaller hakkında icra eylediği tedkikatın netâicini mutazammın bir takrir tanzim eder ve bu takrir Hey'et-i Umûmiyyede kıraat olunur.

Mevki-i müzâkereye konulan arzuhal hakkında ekseriyet-i araya müracaat olunur.

Dilekçe Komisyonunun raporu

Kırk dokuzuncu Madde: Dilekçe Komisyonu her hafta kendisine havale edilen dilekçeler hakkında gerçekleştirdiği inceleme sonuçlarını içeren bir rapor düzenler ve bu rapor Genel Kurulda okunur.

Vükelâya te'kît

Ellinci Madde: Vükelâ-i Devletten bir zâta tebliğ olunan arzuhale dair nihayet onbeş güne kadar cevap zuhur etmez ise, Reis tarafından bâ-tezkere te'kîd ve ihtar olunur.

Bakanlara tekit (uyarı)

Ellinci Madde: Bakanlardan birine bildirilen dilekçeye onbeş gün içinde cevap gelmez ise, Başkan tarafından bir tekit tezkeresi ile dikkat çekilir.

DOKUZUNCU FASIL

İSTİCÂL KARARI BEYANINDADIR

DOKUZUNCU BÖLÜM

ACİLİYET KARARI HAKKINDADIR

İsti'câl teklifi

Ellibirinci Madde: Bir kanun lâyihasının veya bir teklifi hâvi takririn hin-i itâsında müstacel tutulmasını vükelâ-i devletten biri veya teklif sahibi veyahut a'za-i Hey'etten bir diğeri tahriren talep edebilir. Bir talebi hâvi olan varakada esbâb-ı mucibe gösterilmek lâzım gelir.

Aciliyet teklifi

Ellibirinci Madde: Bir kanun tasarısının veya bir kanun teklifinin verildiği sırada acil iş olarak alınmasını Bakanlardan biri veya teklif sahibi veya milletvekillerinden birisi yazılı olarak isteyebilir.

Taleb-i isti'câl için araya müracaat

Ellikinci Madde: Talep ve ta'cilin kabul ve adem-i kabulü riyâset tarafından sual olunup Hey'etçe kabul olunduğu halde, lâyiha'nın veya teklifin ait olduğu encümene ve ait olduğu encümen yok ise, Şu'belere havalesine karar verilir. Ve işbu lâyiha veya teklif şu'be veya encümençe gayr-ı müsta'cel olan umura takdim olunur.

İvedi iş talebi üzerine oya başvurma

Ellikinci Madde: Talep ve ivediliğin, kabulü ve reddi Başkanlık tarafından sorulup Genel Kurulca kabul edildiği takdirde, tasarının veya teklifin ait olduğu komisyona ve ait olduğu komisyon yok ise, Şu'belere havalesine karar verilir. Bu tasarı veya teklif Şu'be veya komisyonca ivedi olmayan işlerin önüne alınır.

Tacili karargir olan lâyiha ve teklifler

Ellüçüncü Madde: Tacili karargir olan lâyiha ve teklifler yalnız bir defa müzâkere olunur, Evvelemirde umum münderacatı üzerine müzâkere cereyan edip, ba'dehu madde be madde müzâkeresine geçilip geçilmemesi tarafı riyâsetten sual olunur. Maddelerin müzâkeresine ibtidar olunmasına Hey'et muvafakat etmez ise ol lâyiha veya teklif reddolunmuş olur.

Aksi takdirde her maddenin ve ana müteferri' tadilât var ise, anın birer birer müzâkeresine devam olunur.

İvedilik kararı verilen tasarı ve teklifler

Ellüçüncü Madde : ivedilik kararı verilen tasarı ve teklifler yalnız bir defa görüşülür, öncelikle tümü üzerine görüşme yapıp, daha sonra maddelerine geçilip geçilmemesi hususu Başkanlıkça sorulur. Maddelerin ivedi görüşülmesine Genel Kurul olur vermez ise, o tasarı veya teklif reddedilmiş sayılır.

Aksi takdirde her maddenin ve ona ait değişiklik var ise, onların birer birer görüşülmesine devam edilir.

İsti'câl talebinin reddi

Ellidördüncü Madde: İsti'câl sureti Hey'etçe reddolunduğu halde, lâyiha'nın veya teklifin müzâkeresi ve kararı usul-ü âdiyyeye tatbikan icra olunur.

İvedilik isteminin reddi

İvediliği, Genel Kurul tarafından reddedilmesi durumunda, tasarının veya teklifin görüşülmesi ve karara bağlanması normal usule göre yapılır.

Tadilât teklifinin müzâkeresi

Ellibeşinci Madde: Müzâkere esnasında teklif olunan tadilât ve ilâvâtın esbâb-ı mucibesi teklif sahibi tarafından mücmelen beyan olunur. Eğer vükelâ-i devletten biri veya lâyiha'nın ve²⁷ tek-

27 "veya" şeklinde olması icab ederdi.

lifin mazbata muharriri talep eder ise, ait olduğu encümene havale edilir. Böyle bir talep vukubulmadığı halde mazbata muharriri ana dair mütalâasını beyan eyledikten sonra Hey'etçe nazar-ı mütalâaya alınıp alınmamasına karar verilir. Verilen karar nazar-ı mütalâaya alınmasını müntiğ ise, tedkiki encümene havale olunur.

Değişiklik teklifinin görüşülmesi

Ellibeşinci Madde: Görüşmeler sırasında teklif edilen değişiklik ve ilavelerin gerekçesi teklif sahibi tarafından kısaca açıklanır, eğer bakanlardan biri veya tasarrın ve teklifin önerge sahibi isterse ait olduğu komisyona havale edilir. Böyle bir talep olmadığı takdirde önerge sahibi önergesi üzerine görüşlerini açıkladıktan sonra Genel kurulca görüşülüp görüşülmemesine karar verilir. Verilen karar görüşülmesi yönünde ise komisyonun incelemesine havale edilir.)

Lâyiha veya teklifin usul-ü müzâkeresi

Elli altıncı Madde: Lâyihanın veya teklifin hâvi olduğu maddeler ekseriyet-i âra ile birer birer kabul olunduktan sonra hey'et-i mecmûası hakkında ekseriyet-i araya müracaat olunur. Hey'et-i mecmûası hakkında verilecek karardan evvel her meb'ûs kabul veya reddini müeyyit mülâhazât-ı umûmiyye beyan edebilir. Yine karardan evvel lâyihanın veya teklifin tashih-i ibaresine lüzum görülür ise, icra olunmak üzere ait olduğu encümene iadesi caizdir. Bunu encümen talep eder ise, herhalde iade olunmak lâzım gelir.

Encümene iadesi takdirinde bilâ te'hir tashihât-ı lâzime icra ile lâyiha'yı müsahhaha Hey'ete îta olunur. Hey'etçe kiraat olunduktan sonra lâyiha-i cedîdenin yalnız ibaresi mevkî-i müzâkerene konulur.²⁸

Tasarı veya teklifin görüşme usulü

Elli altıncı Madde: Tasarrın veya teklifin sahip olduğu maddeler oy çokluğu ile birer birer kabul edildikten sonra tümü üzerinde çoğunluk oyuna başvurulur. Tümü hakkında verilecek karardan önce her milletvekili kabul ve reddine yönelik genel fikrini açıklayabilir. Yine karardan önce tasarrının veya teklifin ifade düzeltilmesine gerek görülür ise, düzeltilmek üzere ait olduğu komisyona iade edilebilir.

Komisyona iadesi durumunda yapılması gereken düzeltme ertelenmeksizin yapılarak düzeltilmiş tasarı Genel Kurulca verilir. Genel Kurulca okunduktan sonra düzeltilmiş tasarrın yalnız bu kısmı görüşmeye alınır.

²⁸ Hakkında müsta'celiyet karar verilmiş olan bir lâyiha-i kanuniyyeye ait mevaddin müzakeresi Heyet-i Umumiyyeye hitama erip de lâyiha-i mezkûre mevaddından bazılarının tādili hakkında meb'usan tarafından vukubulan teklifler, meclise nazar-ı itibara alındığı ve encümen-i âid dahi mezkûr tādil tekliflerini nazar-ı itibara alarak tādile müteallik olan takrirlerin mânasını ifade eder mülâhazasıyla yeni bir metin teklif edildiği veya tekariri-i mezkûreyi muvafik görmeyerek başka bir suret-i tādiliyyeyi Hey'et-i Umumiyyenin nazar-ı tasvibine arz ettiği surette mevadd-ı muaddelenin heyet-i umumiyyesine ait olarak kapanmış olan müzakereyi tekrar küşâd etmek caiz olmayıp müzakereyi takrir sahipleri ile encümen beyinde mahsur kalması lâzım geleceği taraf-ı riyasetten ifade edilmiş ve ifade-i vakia meclisçe de tasvip olunmuştur. Zabıt Ceridesi, sahife 361.

ONUNCU FASIL²⁹

İSTİHSAL-İ ARANIN USUL VE KAİDESİ BEYANINDADIR

ONUNCU BÖLÜM

OYLAMALARIN USUL VE ESASLARI HAKKINDADIR

İstihşâl-i âranın nevileri

Elli yedinci Madde: Hey'etin müzâkeresine havale olunan hususâtın ekseriyet-i âra ile kabul ve adem-i kabulü üç surette olur. Biri, işârât-i mahsûsa, biri tâ'yîn-i esâmî, biri dahi rey-i hafî usulüdür. İşârât-i mahsûsa, ayağa kalkmak veya elini yukarı kaldırmaktır. Tâ'yîn-i esâmî, altmış birinci maddede muharrer olduğu vech ile üzerlerinde isimleri matbu, pusulalarla suret-i âleniyyede rey vermektedir. Rey-i hafî dahi, altmış ikinci maddede beyan kılınacağı vech ile îta-i rey eylemektedir.³⁰

Oylama çeşitleri

Elliyedinci Madde: Genel Kurulun görüşülmesine havale edilen işlerin oyçokluğu ile kabulü ve reddi üç şekilde yapılır. Biri, işaretle oylama, biri açık (ad okuyarak) oylama, sonuncusu da gizli oylama usulüdür. İşaretle oylama, ayağa kalkmak veya elini yukarı kaldırmaktır. Açık oylama (ad okuma), altmış birinci maddede yazılı olduğu üzere üzerlerinde isimleri basılı pusulalarla açık şekilde oy kullanmaktır. Gizli oy ise, altmış ikinci maddede açıklanacağı üzere oy vermektedir.

Ayağa kalkmak ve el kaldırmak suretiyle istihşâl-i âra

Elli sekizinci Madde: İşbu Nizâmnamenin ellidokuzuncu ve altmış üçüncü maddelerinde beyan olunan istisnalardan maada, cemî' hususatta ekseriyet-i ârava müracaat, mutlaka ayağa kalkmak veya elini yukarı kaldırmak suretiyle icra olunur.³¹ Verilen kararın neticesini temyiz vs tâ'yîne Refs ile kâtipler memurdur. Ekseriyetin husul ve adem-i husulünde iştibah vaki olduğuna hükmederler ise, bir kere daha o usul icra olunur.³² İkinci defa yine evvelki neticeyi verir ise, tâ'yîn-i esâmî ile ve³³ rev-i alenf istihşal kılınır. Hiç kimse gerek birinci defa ile ikinci defanın arasında ve gerek ikinci defa ile tâ'yîn-i esâmî usulünün icrası beyinde irâd-ı kelâma mezun değildir.

Ayağa kalkmak ve el kaldırmak suretiyle oy kullanılması

Elli sekizinci Madde: Bu İctüzüğün elli dokuzuncu ve altmış üçüncü maddelerinde açıklanan istisnalar dışında, bütün konularda oy çokluğuna başvurularak, mutlaka ayağa kalkmak veya elini yukarı kaldırmak suretiyle gerçekleştirilir. Verilen kararın sonucunu belirleme ve ayırmaya Başkan ile kâtipler yetkilidir. Çoğunluğun var olup olmadığı konusunda kuşkulı olduğuna karar verirler ise, bir kere daha o usulle oylama yapılır. İkinci

29 Düsturda "Üçüncü Fasil" yazılı bulunmasına rağmen, sıraya göre "Onuncu Fasil" şeklinde olması ve anlaşılması icab eder. Sonradan basılan nüshalarda, bu hata düzeltilmiştir.

30 Hey'et-i Umumiyyede icra olunan intihâbâtın mâada ahvalde rey-i hafî usulüne müracaat metruktur.

31 Buradan sonraki iki cümlemin kenar başlığı "Kararın Neticesi"dır. Daha sonra basılan nüshalarda buradan yeni paragraf başlamak-tadır.

32 Buradan sonraki kısmın kenar başlığı "Tayin-i esami usulü"dür.

33 Buradaki "ve" fazladır. Daha sonra basılan nüshalarda "ve" bulunmamaktadır.

oylama da yine önceki sonucu doğurur ise, ad okuyarak ve açık oylama yapılır. Hiç kimse gerek birinci defa ile ikinci defanın arasında ve gerekse ad okuma usulünün yerine getirilmesi aralarında söz hakkı istemeye yetkili değildir.

Tâ'yîn-i esâmi usulünün şerâiti, istihsâl-i âra

Elli dokuzuncu Madde: Tâ'yîn-i esâmi usulünün icrası, evvelâ, ellisekizinci maddede beyan olunduğu üzere, neticei karar hakkında iki defa iştibah vukuunda; saniyen, umur-u maliyyeye dair kanun lâihyaları hakkında lâbüddür. Hususât-ı saire hakkında dahi talep olunabilir. Esnâ-i müzakerâtta Nizamnâme-i Dahilî ahkâmına tevfi-k-i harekete daveti mutazammın mesâil ile meb'ûsândan birinin irâd-i kelimadan men'ine veya takbihine dair mevad müstesnadır. Bunlar herhalde ayağa kalkmak veya elini yukarı kaldırmak suretiyle karargir olmak lâzım gelir.

Açık oylama (ad okuma) usulünün şartları, oylamanın yapılması

Elli dokuzuncu Madde: Açık oylama usulünün yapılması, ilk olarak, elli sekizinci maddede açıklandığı şekilde, karar sayısı hakkında iki defa kuşku doğduğunda; ikinci olarak, maliye işlerine dair kanun tasarıları hakkında gereklidir. Diğer konular için de bu usul talep edilebilir. Görüşmeler sırasında İçtüzük hükümlerinden ayrılmamaya davet içeren meseleler ile, milletvekillerinden birinin söz kullanma hakkının yasaklanmasına veya kınanmasına dair konular istisnadır. Bunlar hakkında her halde ayağa kalkmak veya elini yukarı kaldırmak suretiyle karar verilmiş olması gerekir.

Tâ'yîn-i esâmi talebi

Altmışıncı Madde: Tâ'yîn-i esâmi usulünün icrası lâakal onbeş azanın talebine mütevakıftır. Ayağa kalkmak veya elini yukarı kaldırmak suretinin neticesi şüpheli olduğu taayyün eylemesi üzerine, rey-i aleni usulünün icrası için yalnız bir meb'ûsun bile talebi kâfidir.

Açık oylama istemi

Altmışıncı Madde: Açık oylama (ad okuma) usulünün yerine getirilmesi ancak ve en az onbeş üyenin talebine bağlıdır. Ayağa kalkmak veya elini yukarı kaldırmak yolunun sonucunun şüpheli olduğunun belirmesi üzerine, gizli oylama usulünün yapılması için yalnızca bir milletvekilinin bile talebi yeterlidir.

Leh ve aleyhte rey verenlerin gazeteye derci

İşin lehine veya aleyhine tâ'yîn-i esâmi ile rey verenlerin isimleri Resmî Gazeteye derc ile ilân olunur.

Leh ve aleyhte oy verenlerin gazetede yayımlanması

İşin lehine veya aleyhine açık oylama (ad okuma) yoluyla oy verenlerin isimleri Resmî Gazetede yayımlanarak ilân edilir.

Tâ'yîn-i esâmi ile rey istihsâl'inin usulü

Altmış birinci Madde: Tâ'yîn-i esâmi usulü meb'ûslar yerli yerine oturmuş oldukları halde, meclis hademesi takım takım rey sandıklarını gezdirip her meb'ûs³⁴, üzerinde kendi ismi matbu

iki nevi varakadan ya kabul mânasına olan beyaz varakayı veya adem-i kabul mânasına olan kırmızıyı kendisine getirilen sandığın içine atmakla icra olunur.

Açık oylama ile oy kullanmanın usulü

Altmış birinci Madde: Açık oylama usulü milletvekilleri yerlerinde oturmuş oldukları durumda, meclis kavasları takım takım oy sandıklarını gezdirirken her milletvekilinin üzerinde ismi yazılı iki çeşit oy pusulasından ya kabul manasına gelen beyaz pusulayı ya da red manasına gelen kırmızı pusulayı kendisine getirilen oy sandığının içine atmasıyla gerçekleştirilir.

Reylerin tadadı

Bu muamele tamam olduktan Reis tarafından hitam-ı muamelenin beyanı ile beraber sandıkların cümlesi getirilip Reisin masası üzerine vaz' olunması hademeye tenbih olunur. Bunları kâtipler açıp her birinin ide bulunan varakaları tatad ve nevilerini başka başka zabtettikten sonra neticesi Reis tarafından bayan edilir.

Oyların sayılması

Bu işlem tamamlandıktan sonra Başkan tarafından oy kullanmanın sona erdiğinin söylenmesiyle beraber sandıkların tamamının Başkanın masası üzerine konulması kavaslarla tembih edilmiştir. Bunları kâtipler açıp her birinin içinde bulunan pusulaları ayırıp çeşitlerinin ayrı ayrı kaydettikten sonra sonuçları Başkan tarafından açıklanır.

Rey-i hafı usulü

Altmış ikinci Madde: Tâ'yfın esâmî ile istihsâl-i âra olunacak olduğu halde, anın yerine rey-i hafı usulünün icrasını talep eden olur ise, icrası Hey'etçe ekseriyet-i âra ile karara mütevakıftır.

Gizli oylama usulü

Altmış ikinci Madde: ad okuma ile oylama yapılacak olduğu halde, bunun yerine gizli oy usulünün yapılmasını isteyen olursa, Genel Kurul oyçokluğu ile karar alınırsa yapılır.

Beyaz ve siyah yuvarlaklar

Rey-i hafinin, tâ'yfın esâmî ile olan rey-i âlemden farkı şudur ki; meb'ûslar kendi isimlerini hâvi beyaz ve kırmızı varakalar yerine kendilerine verilen beyaz ve siyah yuvarlaklardan birini masanın üzerindeki rey sandıklarının yerine ve ellerindeki kalacak yuvarlakları tatbik sandığına atarlar. Beyaz yuvarlak kabul, siyah yuvarlak adem-i kabule işaretir.

Beyaz ve siyah pullar

Gizli oyun, ad okumayla yapılan açık oylamadan farkı şudur. Milletvekilleri kendi isimlerini taşıyan beyaz ve kırmızı pusulalar yerine kendilerine verilen beyaz ve siyah pullardan birini masanın üzerindeki oy sandıklarının yerine ve ellerindeki kalacak pulları oy kul-lanma sandığına atarlar. Beyaz pul kabul, siyah pul redde işaretir.

Neticenin tesbiti

Rey sandıklarında bulunan yuvarlakları kâtipler mahsus bir tepsie döküp beyaz ile siyahla-rı tefrik ve âlenen tatad eyledikten sonra tebeyyün eden netice Reis tarafından beyan olunur³⁵

35 Hey'et-i Umumiyyede icra olunan intihâbattan maada ahvalde reyî hafîye müracaat usulü terk edilmiştir.

Sonucun belirlenmesi

Oy sandıklarında bulunan pulları kâtipler özel bir tepsiye döküp beyaz ile siyahları ayırıp açıkta saydıktan sonra oluşan sonuç Başkan tarafından açıklanır.

Yoklama ile tâ'yîn-i esâmî usulü

Altmış üçüncü Madde: Rey-i alenî ve rey-i hâfî istihsali halinde, reylerin tadadına başlanmazdan evvel yoklama usulünün icrası teklif olunur ise, icrasına bilâ müzâkere Hey'etçe ekseriyet-i âra ile karar verilir.

Yoklama usulü hurûf-u hecâ tertibi üzere mürettep esâmî-i meb'ûsân sırasıyla kâtiplerin biri marifetiyle okunup hâzır bulunanlar mevcut olduklarını beyan ettikçe ismi hizasına caize çekilmeden ibarettir.³⁶

Yoklama ile ad okuma usulü

Altmış üçüncü Madde: Açık oylama ve gizli oylama yapılması halinde, oyların ayrımına başlanmadan önce yoklama usulünün yapılması teklif edilir ise, buna görüşme sonrası Genel Kurulca oy çokluğu ile karar verilir.

Yoklama usulü alfabe sırasıyla listeden milletvekillerinin isimlerinin kâtiplerden biri tarafından okunması, hazır bulunanların mevcut olduklarını beyan edenlerin ismi hizasına çizgi çekilmesinden ibarettir.

İntihâbâtın rey-i hafî ile icrası

Altmış dördüncü Madde: İşbu Nizâmnâmede muharrer İntihâbâtın kâffesi Hey'et-i Umûmiyye yece olsun ve Şu'be ve encümenlerce vuku'bulsun rey-i hafî usulü ile icra olunur.

Seçimlerde gizli oy uygulaması

Altmış dördüncü Madde: Bu İçtüzükte sayılan bütün seçimler gerek Genel Kurulda gerekse Şu'be ve komisyonlarda yapılsın, gizli oy usulü ile yapılır.

Usul-ü intihap

Hey'et-i Umûmiyyede vuku'bulan intihâblar için her meb'ûs rey varakasını, yani tensip eylediği zâtın veya zâtların ismini hâvî pusulayı bir açık zarf içinde olduğu halde masasının üzerinde ki rey sandığına atar.

Rey pusulaları birkaç takıma taksim olunur. Hey'et-i Meb'ûsân kâtipleri birer birer açık derûnunda muharrer esâmîyi sübt-u defter eyledikten sonra neticesi Reis tarafından beyan olunur.³⁷

Seçim usulü

Genel Kurulda yapılan seçimler için her milletvekili oy pusulasın, yani uygun gördüğü kişi veya kişilerin ismini taşıyan pusulayı açık bir zarfın içinde olmak üzere masanın üzerindeki oy sandığına atar.

36 Mecâlis-i sabıkada bu babdaki teamül yoklama cedvelinden ismi kıraat olunan meb'ûsun kürsî-i hitabet üzerindeki rey sandıklarına gelip rey vermesi suretiyle vukubulmuştur. Ve buna da rey-i alenî nâmı verilmiştir.

37 Birinci madde zîrindeki ahkâm-ı nizâmiyye ile ânın zîrindeki (*) işaretiyle gösterilen maddeye müracaat.

Müzâkereye şayan olmayan madde

Altmış beşinci Madde: Bir maddenin müzâkereye şayan olmadığına Hey'etçe karar verilmesi her vakit teklif olunabilir. Ve bu misillü teklif vukuunda kabul ve adem-i kabulü için ekseriyete müracaat olunur. Ancak isti'câli talep olunan mevadden değil ise, ait olduğu encümenin mazbatası verilmiş olmadıkça caiz olamaz.

Görüşülmeye gerek bulunmayan madde

Altmış beşinci Madde: Bir maddenin görüşülmesine gerek bulunmadığına Genel kurulca karar verilmesi her zaman teklif edilebilir. Bu çeşit bir teklif olduğunda kabul ve reddi için çoğunluğa başvurulur. Ancak ivedilik talep edilen işlerden değil ise, ait olduğu komisyonun raporu verilmemişse yapılamaz.

Bir teklif vukuunda araya müracaat

Altmış altıncı Madde: Diğer müzâkereye geçmek veya bir maddenin müzâkeresi âher bir maddenin müzâkeresine takdim olunmak veya Nizamname-i Dahiliye tefvik-i hareket edilmek tekliflerinden biri vuku-bulduğu halde, mevkii müzâkerede bulunan maddenin müzâkeresinden sarf-ı nazarla ibtida ol teklif hakkında ekseriyet-i araya müracaat olunur. Şu kadar ki, meb'ûslardan biri irâd-ı kelâm etmekte ise, sözünü itmam etmedikçe diğeri tarafından o yolda teklif meydana konulamaz.

Bir teklif yapıldığında oya başvurma

Altmış altıncı Madde: Başka görüşmeye geçilmesi veya bir maddenin yerine başka bir maddenin görüşülmesine geçilmesi veya içtüzüğe uygun hareket edilmesi tekliflerinden biri geldiğinde, görüşülmekte olan maddenin görüşülmesinden vazgeçilerek öncelikle bu teklif hakkında çoğunluğun oyuna başvurulur. Şu kadar ki, milletvekillerinden biri konuşmakta ise, sözünü bitirmedikçe bir diğeri tarafından bu yönde teklif yapılamaz.

Mevki-i müzâkerede bulunan madde hakkında ekseriyete müracaat

Altmış yedinci Madde: Mevki-i müzâkerede bulunan bir madde hakkında tâdil teklif olunmuş ise, ibtida bu tâdil hakkında ekseriyete müracaat olunup, kabul olunmaz ise, asıl madde için ekseriyete müracaat olunur.

Görüşülmekte olan madde hakkında çoğunluğa başvurma

Altmış yedinci Madde: Görüşülmekte olan bir madde hakkında değişiklik teklif edilmiş ise, önce bu değişiklik hakkında çoğunluğa başvurulup, kabul edilmez ise, asıl madde için çoğunluğa başvurulur.

İki mes'eleyi muhtevi bir madde

Altmış sekizinci Madde: Mevki-i müzâkerede bulunan bir madde iki mes'eleyi hâvi bulunur ise, birbirinden tefriki ile ayrı ayrı ekseriyete müracaat olunması talep olunduğu takdirde ifa-i mukatazası zaruridir.

İki konuyu içeren bir madde

Altmışsekizinci Madde: Görüşülmekte olan bir madde iki konu içeriyorsa, bunların birbirinden ayrılması ve ayrı ayrı çoğunluğa başvurulması istendiği takdirde yerine getirilmesi zorunludur.

Kanun lâyhaları, madde be madde ekseriyete müracaat

Altmış dokuzuncu Madde: Kanun lâyhaları hakkında madde be madde ekseriyete müracaat³⁸, muvazene-i mâliyye kanununa merbut cedveller hakkında fasıl be fasıl istihşâl-i rey olunur. Her bir kanun lâyhâsının maddeleri birer birer ekseriyetle kabul veya reddolunduktan sonra heyet-i mecmuası hakkında dahi ekseriyete müracaat edilir.^{39/40/41}

Kanun tasarıları, maddeler itibarıyla çoğunluğa başvurma

Altmış dokuzuncu Madde : Kanun tasarıları hakkında madde madde çoğunluğa müracaat, bütçe kanununa bağlı cetveller hakkında bölüm bölüm oylama yapılır. Her bir kanun tasarisının maddeleri birer birer çoğunlukla kabul veya reddedildikten sonra tümü üzerinde de çoğunluğa başvurulur.)

Müzâkere ve kararda ekseriyet-i mutlakanın vücudu

Yetmişinci Madde: Mürettep olan azanın nıfsından bir ziyade hazır bulunmadıkça müzâkereye bed'a olunmaz. Kâffe-i müzârekat sülûsân ekseriyetiyle meşrû olmayan bir hususatda hazır bulunan azanın ekseriyet-i mutlakası ile karargir olur. İta-i rey zamanında dahi a'za-i mürettebesinin nıfsından bir ziyade mevcut olmak lâbüddür.⁴² Tesavir-i âra vukuunda Reîsin reyî iki addolunur.⁴³ A'za-i mevcudenin tahkik adedince⁴⁴ Reîs ile kâtiplerce şüphe vaki olur ise, masa üzerinde tâ'yîn-i esâmî usulü icra olunur. Aded-i mürettebin nıfsından lâakal bir ziyade âza mevcut olupta âraya müracaat olunduktan, ekseriyet-i mutlaka hâsıl olmaz ise, mevki-i müzâkerede bulunan maddenin kararı ertesi meclise bırakılır.⁴⁵

Görüşme ve kararda salt çoğunluğun varlığı

Yetmişinci Madde: Toplam üye sayısının yarısından bir fazlası hazır bulunmadıkça görüşmeye devam edilemez. Bütün görüşmeleri üçte bir çoğunluk şartına bağlı olmayan bir konuda hazır bulunan üyelerin salt çoğunluğu ile karar alınır. Oylama zamanında da toplam üye sayısının yarıdan bir fazlasının hazır olması gerekir. Oyların eşitliği halinde Başkanın oyu iki sayılır. Hazır bulunan üye sayısı konusunda Başkan ve kâtiplerde şüphe

38 Cümlelin bundan sonraki kısmının kenar başlığı "Muvazene kanunu fasıl be fasıl reye konur"dur.

39 Bir lâyiha-i kanuniyenin mevadd-ı muhtevisi müzakere edildikten sonra Hey'et-i Umumiyyesi ekseriyetle kabule iktiran etmeyip red edildiği takdirde, mevadd-ı muhtevise ekseriyetle kabul edilmiş olsa dahi reddedilmiş addolunacağı taraf-ı riyasetten ifade ve meclisce tasvib edilmistir. Zabıt Ceridesi, sahife 318.

40 Kavanin-i muvakkate Meclis-i Meb'usanca reddedildiği takdirde, hükümlerinin sükûta ve tâdilen kabul edildikleri surette irade-i seniyyeye iktiran edip kesb-i kat'iyet edinceye kadar asıllarının mer'iy-ül-ahkâm bulunmasına karar verilmiştir. Zabıt Ceridesi, sahife 944.

41 Hükümetçe bir kanun-u muvakkatin neğrinden sonra mezkûr kanunun mevki-i mer'iyetten refine dair yeni bir kanun-u muvakkat neşredilmiş dahi olsa, hükmü muvakkaten mer'î olan kanun-u muvakkatin dahi meclisin tasdikine arz edilmemesine karar verilmiştir. Zabıt Ceridesi, sahife 350.

42 Buradan sonraki cümlelin kenar başlığı "Reîsin rey'i'dir.

43 Bundan sonraki kısmın kenar başlığı "Şüphe vukuu ve meclis-i âtiye valik'dir.

44 "Adedinde" olması icab eder.

45 (Muaddel Nizâmnamenin kabul olunan 94. md, sinin fıkârat-ı ahiresi): "Huzuru muktazi âzanın vücudunu Reîs ve kâtipler müâhede ederler. Rûznâmede muayyen vakt-i içtimada ekseriyetin vücudu hakkında Reîs ve kâtiplerce şüphe hâsıl olur ise, yoklama icra edilir.

Bu meselenin reye vaz'ında âza-i mevcudenin tahkik adedince Reîs ve kâtipler itihad edemezlerse kürsü üzerinde rey-i alenî usulü icra olunur.

Ekseriyet-i mutlakanın adem-i vücudu mülabesiley rey istihşâlî kabil olamazsa, mevki-i müzâkerede bulunan maddenin kararı ertesi meclise bırakılır."

he uyanır ise, masa üzerinde ad okuma usulü ile oylama yapılır. Toplam üye sayısının yarısından en az bir fazla mevcut iken oya başvurulduğunda, salt çoğunluk sağlanamaz ise, görüşülmekte olan maddenin kararı ertesi birleşime (oturuma) bırakılır.

Sülûsân ekseriyeti istilzam eden mevad

Yetmiş birinci Madde: Vükelâ-i devletten biri hakkında şikâyet ve Hey'et-i Ayan ve Hey'et-i Meb'ûsân a'zasından birinin ithamına ait teklifâtın kabulü a'za-i mevcudenin sülûsân-ı ekseriyeti mutlakasının⁴⁶ husulüne mütevakıftır. Kanun-u Esasinin tâdiline dair teklif vukuunda, meb'ûsânın aded-i mürettebinin lâakal sülûsânı ittifak etmedikçe ol teklif kabul olunmuş olmaz.

Üçte bir çoğunluğu gerektiren konular

Yetmiş birinci Madde: Bakanlardan biri hakkında şikâyet ve Ayan Heyeti ve Meb'ûsân Heyeti üyelerinden birinin suçlanmasına ait tekliflerin kabulü mevcut üye sayısının üçte bir salt çoğunluğunun oluşmasına bağlıdır. Anayasanın değiştirilmesine dair bir teklif geldiğinde, toplam üye sayısının en az üçte biri katılmadıkça o teklif kabul edilmiş sayılmaz.

Karar neticelerinin tebliği

Yetmiş ikinci Madde: Hey'et-i Umûmiyyede her madde kabul veya reddolundukça Reis tarafından netice-i karar "Hey'et kabul etti" veya "Hey'et kabul etmedi" deyu Hey'ete beyan olunur.

Karar sonuçlarının açıklanması

Yetmiş ikinci madde: Genel kurulda her madde kabul veya reddedildikçe Başkan tarafından karar sonucu "Genel Kurul kabul etti" veya "Genel Kurul kabul etmedi" şeklinde Genel Kurula duyurulur.

ONBİRİNCİ FASIL

HEY'ET-İ MEB'ÛSÂN MECÂLİS MÛZAKERÂTININ

SURET-İ AKDİ BEYANINDADIR

ONBİRİNCİ BÖLÜM

MEB'ÛSÂN HEYETİNİN GÖRÜŞMELERİNİN HANGİ SURETLE

YAPILACAGI HAKKINDADIR

İntizam-ı müzâkere

Yetmiş üçüncü Madde: Her yevm-i müzâkerede Meclisi Reis küşad eder. Müzakerâtın idaresi ve Nizamname-i Dâhilî ahkâmının halden vikayesi ve intizamın muhafazası Riyâsete aittir.

Görüşmelerin düzeni

Yetmiş üçüncü Madde: her gûnkü görüşmelerde Meclisi, Başkan açar. Görüşmelerin yürütülmesi ve İçtüzûk hükümlerinin ihlal edilmemesi ve düzenin korunması Başkanlığa aittir.

⁴⁶ Bkz. dip not, 22.

Zabt-ı sabıkın tasdiki

Yetmiş dördüncü Madde: Kâtipler meclis zabıtlarının tanzimine nezaret eder. Her meclisin ihtidasında kâtiplerden biri geçen meclisin zabtını kıraat eyler. Zabıt Hey'etçe kabul olunduktan sonra zabtın ait olduğu günde riyâset etmiş olan zât ile kâtiplerin lâakal ikisi o zabtı imza eder.⁴⁷

Eski tutanakların onaylanması

Yetmiş dördüncü Madde: Kâtipler meclis tutanaklarının düzenlenmesinden sorumludur. Her birleşimin başlangıcında kâtiplerden birisi geçen birleşimin tutanaklarını okur. Tutanak Genel Kurulca kabul edildikten sonra tutanağın ait olduğu günde başkanlık etmiş olan kişi ile kâtiplerin en az ikisi o tutanağı imzalar.

Evrak-ı varidenin Hey'ete tebliği

Yetmiş beşinci Madde: Rûzuname-i müzâkerede muharrer mevaddın müzâkeresine başlanmazdan evvel, Hey'ete tebliğ olunmak üzere verilmiş veya vürûd etmiş evrak var ise, Reis anlarır bildirir.

Gelen Evrakın Genel Kurula ilanı

Yetmiş beşinci Madde : Görüşme Gündeminde yazılı konuların görüşülmesine başlanmadan önce, Genel Kurula ilan edilmek üzere verilmiş veya gelmiş evrak var ise, Başkan bunları duyurur.

Evrak-ı varidenin tab'ı

Yetmiş altıncı Madde: Hey'ete tebliğ olunacak evrak Riyâsete îta olunur. Bu evrak, Hey'etçe lüzum görülür ise, tabettirilir.⁴⁸

Gelen evrakın bastırılması

Yetmiş altıncı Madde: Genel Kurula ilan edilecek evrak Başkanlığa verilir. Bu evrak, Genel Kurulca gerek görülür ise, bastırılır.

İrâd-ı kelâm

Yetmiş yedinci Madde: A'zadan hiçbir canib-i riyâsetten ruhsat almadıkça irâd-ı kelâm edemez. Ruhsat alıp da irâd-ı kelâm edecek meb'ûs mahalli mahsus çıkması lâzım gelir. Reis tarafından mezuniyet verilir ise, yerinde olduğu halde ayakta irâd-ı kelâm etmesi caiz olur. Ve her ne diyecek ise, Reis hitaben ve şifahen ifade etmesi lâzım gelir.

Söz alma

Yetmişyedinci Madde: Üyelerden hiçbir başkanlık makamından izin almadıkça söz alıp konuşamaz. İzin alıp da konuşacak olan milletvekilinin özel kürsüye çıkması gerekir. Başkan tarafından izin verilir ise, yerinde olduğu halde ayakta konuşması gerekir. Ve her ne diyecek ise, Başkana hitaben ve sözlü olarak konuşması gerekir.

47 Mecâlis-i sabıkada bu babda takarrür eden teâmül, zabt-ı sabıkın yalnız safahat ve netaic-i müzâkerâtın kaydıyla kaleme alınan hulasası kıraat edilmekten ibarettir.

48 Hey'ete tebliğ-i evrak için takarrür eden teâmül evrak ve levayih-i varide hulasalarının ve ait olduğu encümene gönderileceğinin Reis veya kâtiplerden bir tarafından Hey'ete tebliğinden ibarettir. Meclisî: aynen evrak kıraatı meclisin talebine mütevekkiftir.

İrâd-ı kelim usulü

Yetmiş sekizinci Madde: Meb'ûslardan irâd-ı kelama ruhsat isteyenlerin esâmisini vukubulan talepleri sırasınca kâtipler bir kaydeder. Müzâkere bir kanun lâiyhası üzerine cereyan edecek ise, ol lâiyhaya dair ait olduğu encümenin tanzim edeceği mazbata Reîse ita olunmadıkça lehine ve aleyhine irâd-ı kelâm etmek üzere kimsenin ismi kaydolunamaz.

Söz almanın usulü

Yetmiş sekizinci Madde: Milletvekillerinden söz almak için izin isteyenlerin isimlerini yapılan talep sırasına göre kâtipler kaydeder. Görüşme bir kanun tasarısı üstüne yapılacak ise, bu tasarının ait olduğu komisyonun düzenleyeceği rapor Başkana verilmedikçe lehine ve aleyhine söz almak üzere kimsenin adını kaydedilmez.

Leh ve aleyhte münavebeten irâd-ı kelâm

Yetmiş dokuzuncu Madde: Esna-i müzâkâratta irâd-ı kelâm etmek isteyenler kayıt sırasında ve fakat biri lehine, ve biri aleyhine söylemek üzere bilmünavebe irâd-ı kelâm eder.⁴⁹ Vükelâ-i devlet veya tevkil eyledikleri rüesa-i memurin ve mevki-i müzâkerede bulunan kanun lâiyhasının mazbatasını kaleme alan meb'ûslar kayıt sırasına ittiba' ile mukayyet olmayıp esna-i müzâkerede her ne zaman ister ise irâd-ı kelâma mezun olurlar.

Leh ve aleyhte nöbetleşe söz alma

Yetmiş dokuzuncu Madde: Görüşmeler sırasında söz almak isteyenler kayıt sırasınca ancak biri lehine bire de aleyhine konuşmak sırasıyla söz alırlar. Bakanlar veya vekil kıldıkları yüksek memurlar ve görüşülmekte olan kanun tasarısının raporunu yazan milletvekilleri kayıt sırasına uymak zorunda olmayıp görüşmeler sırasında ne zaman isterlerse söz alabilirler.

Vükelâ veya vekillerinden sonra irâd-ı kelâm

Vükelâ-i devletden veya tevkil ettikleri rüesâ-i memurinden biri kelâmına hitam verdiği akibinden istizahâtın gayrı mevadda bile kangı meb'ûs irâd-ı kelim için ruhsat ister ise, verilir.

Bakanlardan veya milletvekillerinden sonra söz alma

Bakanlardan veya vekil kıldıkları yüksek memurlardan biri konuşmasına son verdikten sonra açıklamanın dışındaki konularda bile hangi milletvekili söz almak için izin ister ise, verilir.

Zâta ait taleb-i kelâm

Sekseninci Madde: Meb'ûslardan her kangısı zâtına ait bir husustan dolayı irâd-ı kelim etmek üzere ruhsat talep eder ise, verilir.

Kişisel söz talebi

Sekseninci Madde: Milletvekillerinden her hangi birisi şahsına ait bir konudan dolayı söz almak için izin ister ise, verilir.

49 Bundan sonraki kısmın kenar başlığı "Vükelâ-i devlet veya vekilleriyle mazbata muharrirlerinin nöbet-i kelâmı"dır.

Sadedden huruç

Seksenbirinci Madde: İrâd-ı kelâm edenin sadedden çıkmaması şarttır. Harice tecavüz eder ise, Riyâset tarafından ihtar olunur.

Riyâset tarafından vukubulan ihtar hakkında irâd-ı kelâm için ruhsat isteyen olur ise, verilemez.

Bir makale esnasında iki defa ihtar vukuundan sonra irâd-ı kelâm eden zât yine sadedden hariç söz söylemeğe devam eder ise, kendisinin olmadı hakkında irâd-ı kelâmdan memnuniyeti Reîs tarafından Hey'ete teklif olunup, keyfiyet, müzâkereye düşürülmeksizin ve tâ'yin-i esâmî veya rey-i hafîye müracaat olunmaksızın, yalnız oturup kalkmak sureti ile rey verilerek karargir olur. Ancak bu suretle ekseriyet tahakkuk edip etmediği hakkında şüphe arz olur ise, ol zât irâd-ı kelâmdan men'olunmaz.

Konu dışına çıkma

Seksen birinci Madde : Söz alanın konu dışına çıkmaması esastır. Konu dışına çıkar ise, Başkanlık tarafından uyarı yapılır.

Başkanlık tarafından yapılan uyarı hakkında söz almak için izin isteyen olur ise, izin verilmez.

Bir konuşma sırasında iki defa uyarı yapıldıktan sonra konuşan kişi yine konu dışına konuşmaya devam eder ise, kendisinin bu madde hakkında konuşmasının yasaklanması Başkan tarafından Genel kurula teklif edilip, konu hakkında görüşme yapılmaksızın ve isim okuma veya gizli oylamaya başvurulmaksızın, yalnız oturup kalkmak yolu ile oy verilerek karar alınır. Ancak bu yolda çoğunluk oluşup oluşmadığı hakkında şüphe uyanırsa, o kişi konuşmaktan yasaklanamaz.

Kat-ı kelâm ve ihlâl-i intizam

Seksen ikinci Madde: İrâd-ı kelâm eden zâtın sözünü kesmek ve zâtîyete dokunur söz söylemek ve meclisin intizamına hâlel getirecek muamelede bulunmak kat'îyyen memnu'dur.

Söz kesme ve düzeni bozma

Seksen ikinci Madde: Söz alan kişinin sözünün kesmek ve şahsiyetle ilgili söz söylemek ve meclisin düzenini bozacak davranışta bulunmak kesinlikle yasaktır.

Müzâkerenin hitamı hakkında reye müracaat

Seksen üçüncü Madde: Müzâkerenin hitamını Reîs beyan etmezden evvel Hey'ete müracaat eder. Müzâkereye hitam verilmesinin aleyhine irâd-ı kelâm etmek isteyenler olur ise, yalnız anlara ruhsat verilebilir.

Müzâkereye hitam verilip verilmemesi hakkında ekseriyete müracaat olunup da ekseriyet ne tarafta olduğundan dolayı Reîs ve kâtiplerce şüphe arz olur ise, bir kere daha müracaat edilir. Ve yine hall-i ihtibah olunamaz ise, müzâkereye devam olunur. Müzâkereye hitam verilmesi ekseriyetle karargir olduktan sonra mebhûs-ü anı olan maddenin lehine veya aleyhine irâd-ı kelâm etmek üzere kimseye ruhsat verilmeyip ancak mes'elenin reye suret-i vaz'ı hakkında irâd-ı kelâm etmek isteyene verilir.

Görüşmenin bitirilmesi hakkında oya başvurmak

Seksen üçüncü Madde: Görüşmenin son bulunduğunu Başkan açıklamadan önce Genel Kurula başvurur. Görüşmeye son verilmesinin aleyhinde söz almak isteyen olursa yalnız onlara söz verilir.

Görüşmeye son verilip verilmemesi hakkında çoğunluğa başvurulup da çoğunluğun ne tarafa olduğu hakkında Başkan ve kâtiplerde şüphe uyanır ise, bir kere daha çoğunluğa başvurulur. Yine emin olunamaz ise, görüşmeye devam edilir. Görüşmeye son verilmesine çoğunlukla karar verildikten sonra söz konusu maddenin lehine veya aleyhine söz almak için kimseye izin verilmeyip ancak meselenin nasıl oylanacağı konusunda söz almak isteyene izin verilir.

Esna-i müzâkerede gürültü ve muvakkaten ta'til-i müzâkere

Seksendördüncü Madde: Hey'et-i Umumiyyenin müzakerâtı gürültüyü müntic olupta teskine Reis muvaffak olamaz ise, ayağa kalkar; eğer ol hal devam eder ise muvakkaten mecyise hitam vereceğini beyan eder. Yine iade-i intizam mümkün olmaz ise, bir saat müddetle müzâkere-i umûmiyyeyi ta'til edip o halde meb'ûsların her biri mensup olduğu Şu'beye çekilir. Bir saat mürrunda Reis tekrar meclisi akteder. Ve gürültü teceddüd eder ise, meclise hitam verip ertesi gün ictima'ı tenbih eyler.

Görüşme sırasında gürültü ve görüşmeye geçici olarak ara verilmesi

Seksen dördüncü Madde: Genel Kurul görüşmelerine gürültü hakim olur da Başkan sukuneti sağlayamaz ise, ayağa kalkar; yine bu durum devam eder ise oturuma geçici olarak son vereceğini söyler. Yine düzenin sağlanması mümkün olmaz ise, bir saat süreyle genel Kurul görüşmelerine ara verir ve milletvekillerinin her biri ait olduğu şubeye çekilir. Bir saatin bitiminde Başkan tekrar oturumu açar. Yine gürültü çıkar ise, birleşime son verip ertesi gün toplanılacağını bildirir.

Müzâkere-i hâfiyye

Seksen beşinci Madde: Vükelâ-i devletten birinin veya meb'ûslardan onbeş zâtın teklifi üzerine müzakerâtın hâfiyyen icrasına karar verilebilir. Müzakerâtın hâfiyyen icrasını talep edenler makam-ı riyasete bir varaka ita eylemek lâzım gelir.⁵⁰ Hey'etin bulunduğu mahal hariçten gelenlerden tahliye olunup, hâfiyyen müzakerât icra olunup olunmamasına ekseriyetle karar verilir. Hâfiyyen müzakerât icrasını talep edenlerin esâmisi meclisin zabtında tasrih olunur. Müzakerâtın hâfiyyen icrasına lüzum gösteren mes'ele hal olunmakta, müzakerâtın suret-i âleniyyede icrası riyâset tarafından Hey'ete teklif olunup, ekseriyet ile verilen karara göre ictizası icra olunur.

Gizli görüşme

Seksen beşinci Madde: Bakanlardan birinin veya milletvekillerinden onbeş kişinin teklifi üzerine görüşmelerin gizli olarak yapılmasına karar verilebilir. Görüşmelerin gizli olarak yapılmasını isteyenlerin Başkanlık makamına bir dilekçe vermesi gerekir. Genel Kurulun bulunduğu salon dışından gelenlerden anndırılıp, gizli görüşme yapıp yapılmasına çoğunlukla karar verilir. Gizli görüşme yapılmasını isteyenlerin isimleri meclis tu-

50 Bundan sonraki kısmın kenar başlığı "Müzâkere-i hâfiyye için rey'e müracaat"dır.

tanaklarında yayınlanır. Gizli görüşme yapılmasını gerektiren konu halledildiğinde görüşmelerin açık olarak yapılması Başkanlık tarafından Genel Kurula teklif edilir, çoğunluk ile verilen karara göre gereği yapılır.

Celse-i âti rûnamesi

Seksen altıncı Madde: Her meclisin hitamından evvel ertesi meclisin kanğı gün ve saat kaçta başlayacağı ve ne müzâkere olunacağı Hev'etçe kararlaştırıldıktan sonra meclise hitam verildiğini Reîs beyan eder. Ertesi meclisin vakt-i ictima'î ile mevzuu⁵¹ müzâkereye konulacak mevaddı mübeyyin bir rûznâme-i müzekerât tanzim olunup Hey'et-i Meb'ûsân dairesinin dâhilinde münasip bir mahalle ta'lik olunur. Ve bunun sureti Devletın Resmî Gazetesi ile ilân ettirilir.

Gelecek toplantı gündemi

Seksen altıncı Madde: her birleşimin sonundan önce ertesi birleşimin hangi gün ve saat kaçta başlayacağı ve ne görüşüleceği Genel kurulca kararlaştırıldıktan sonra birleşime son verildiğini başkan söyler. Gelecek birleşimin toplantı tarihi ile konusu görüşülecek konuları içeren bir Gündem düzenlenip Genel kurul salonunun uygun bir yerine asılır. Ve bunun bir örneği Devletin Resmi Gazetesi ile ilan edilir.

Zabıt ceridelerinin ilânı

Seksen yedinci Madde: Hey'et-i Meb'ûsânın zabıt cerideleri kezalik Devletin Resmî Gazetesi ile ilân olunur.

Tutanak dergilerinin ilanı

Seksen yedinci Madde: Genel Kurulun tutanak dergileri yine bu şekilde Devletin resmi Gazetesi ile ilan edilir.

ONİKİNCİ FASIL

MEB'ÛSLABIN TAŞRAYA AZİMET İÇİN MEZUNİYET İSTİHSALI

BEYANINDADIR

ONİKİNCİ BÖLÜM

MİLLETVEKİLLERİNİN TAŞRAYA GİTMEK İÇİN İZİN ALMASI

HAKKINDADIR

Mezuniyet talebi

Seksen sekizinci Madde: Meb'ûsların biri her ne sebeple olur ise olsun, bilicab bir mahalle azimet edeceği takdirinde Hey'etten mezuniyet almağa mecburdur. Fakat pek müstacel bir hal zuhurunda esbabının beyaniyle Reîse göndereceği takrir üzerine ba'dehu Hey'ete malûmat vermek üzere makam-ı riyâsetten mezuniyet ita edilebilir.⁵²

⁵¹ "Mevki-i" olması icab eder. Daha sonra basılan nüshalarda "mekki-i" şeklindedir.

⁵² Ahval-i müsta'celeden maada hususatta me'zuniyet talepleri tetkik-i me'zuniyet encümineine tevdi' edilmek ve encümenin mütalâası üzerine itihaz-ı karar kılmak usulü kabul edilmiştir.

İzin talebi

Seksen sekizinci Madde: Milletvekillerinden biri her ne nedenle olursa olsun, bir yere gideceği zaman Genel kurultan izin almaya mecburdur. Ancak çok acil bir durumun ortaya çıkması halinde daha sonra Genel Kurula bilgi vermek üzere Başkana göndereceği gerekçeli bir dilekçe ile izin verilebilir.

Bilâ mezuniyet gaybubet

Mezun olmayarak bir tarafa giden meb'usun müddet-i gaybubeti ve mezun olarak gidip de müddet-i mezuniyetini geçirenin dahi geçmiş olduğu müddet-i muhassasatı kat'olunur.⁵³ Meb'uslardan kangısı birbirini müteakip altı defa meclise devam etmez, yâni gerek Hey'et-i Umûmiyyede gerek Şu'be ve encümenlerde bulunmaz ise, gaip gayr-ı mezun addolunur. Gaip gayr-ı mezun addolunan meb'usun gaybubeti mâzeret-i meşruaya müstenit olmadığı halde, ismi Resmî Gazeteye derc ile ilân olunur.^{54/55/56/57/58/59}

İzinsiz bulunmama

İzin almayarak başka bir yere giden milletvekilinin bu süresi ve izin alarak gidip de bu izin süresini geçirenin de bu süresine ait ödeneği kesilir. Milletvekillerinden hangisi birbirini izleyen altı birleşime katılmaz, yani Gerek Genel kurulda gerekse Şu'be ve komisyonlarda bulunmaz ise, izinsiz katılmadı sayılır. İzinsiz katılmadı sayılan milletvekilinin katılmama mâzereti geçerli bir nedene dayanmadığı takdirde, ismi Resmî Gazetede yayınlanarak ilân edilir.

53 Bundan sonraki kısmın kenar başlığı "Gaip gayr-ı mezun"dur.

54 (Muaddel Nizâmnamenin kabul olunan 135. md.si): "Meb'uslardan hangisinin bir ayda beş günden ziyade meclise devam etmediği Hey'et-i Umumiyyede ıcrâ edilen yoklamalardan ve gerek Hey'et-i Umumiyye gerek Şu'be ve encümenler müzakerâtına adem-i iştirakinden anlaşılırsa, gaip gayr-ı mezun addedilir.

Gaybubetini isbat eden işbu hususâtın, tatkiki Meclis-i Mebusan müdürlerine muhavverdir.

Gaip gayr-ı mezun addolunan meb'usun gaybubeti mâzeret-i meşruaya müstenid olmadığı halde ismi, Resmî Gazeteye derc ile ilân olunur.

Bu husustaki şikâyet meclis hey'et-i idaresine arz olunur. Ve hey'et-i idare, me'zuniyet encümeninin mütalâasını bâ'd-el-âhız itti-haz-ı karar eyler."

55 (Muaddel Nizâmnamenin kabul olunan 131. md.si): "Mezun olmayarak gaybubet ed(en) meb'usun müddet-i gaybubeti ve müddet-i me'zuniyetini tecavüz ettirenlerin dahi geçmiş oldukları müddet-i mahsusatı kat'olunur."

56 13 mayıs sene 325 tarihindeki içtima-i umûmîde Meclisin ilâkâdından (in'ikadından) sonra isbat-ı vücud eden meb'usana Dersaadete te'hîr-i muvasalatları esbâb-ı makbule ve meşruaya müstenid olduğu tahakkuk edilerek Meclisce me'zun addedildikleri halde, tahsisatlarının tamamen ve bu suretle mezun addedilmedikleri takdirde yevm-i muvasalatlarından itibaren kast-ü yevm hesabıyla tesviye ve 'itâsı ve Meclisin in'ikadından sonra intihâb edilen meb'usana tarih-i muvasalatlarından bil 'tibâr tahsisat verilmesi takarrür etmiştir. Takvim-i Vekayî' No: 229, sahife 4.

57 Mebusluğa intihâb olunupda meclisede henüz isbat-ı vücud etmeksizin mezuniyet talep eden bir meb'usun harcırah ve muhassasatı verilerek şartıyla mezuniyetinin kabulü takarrür etmiştir. Zabıt Ceridesi, sahife 164.

58 15 Nisan sene 326 tarihindeki içtima-i umûmîde, Hey'et-i Umumiyyedci yoklama yapıldıktan sonra gelenlere nâmevud nazariyla bakılarak yoklama cedvelinde tashihât yapılmamasına karar verilmiştir. Zabıt Ceridesi, sahife 1371.

59 25 Mayıs, sene 325 tarihindeki içtima-i umûmîde her gün sabah ve akşam yoklama ıcrası ve bilâ mâzeret işbu yoklamalarda isbat-ı vücud etmeyenlerin gazete ile ilân ve haklarında kast-ü yevm ıcrası ve Nizâmname-i Dahilînin olvechle tâdilî takarrür etmiştir. Takvim-i Vekayî' No: 243, sahife 4.

ONÜÇÜNCÜ FASIL

MUHAFAZA-İ NİZAM VE İNTİZAM BEYANINDADIR

ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DÜZENİN KORUNMASI VE DİSİPLİN HAKKINDADIR

Muamelât-ı cezâiyyenin envai

Seksen dokuzuncu Madde: Hey'et-i Meb'ûsân azasının meb'ûsluk "me'mûriyetine ait hususattan dolayı mazhar olabilecekleri muamelât-ı cezâiyye üç nevidir. Birincisi ihtar; ikincisi, takbih; üçüncüsü, meclisten muvakkaten ihraç olunmaktır.

Disiplin suçlarının çeşidi

Seksen dokuzuncu Madde: Genel Kurul üyelerine milletvekilliği görevine ait işlerden dolayı uygulanabilecek disiplin cezaları üç çeşittir. Birincisi uyarı; ikincisi kınama; üçüncüsü, meclisten geçici olarak çıkarılmaktır.

Birinci def'a ihtar

Doksanıncı Madde: Herhangi meb'ûs nizam ve intizama muhalif harekette bulunur veya hut işbu Nizâmname'nin seksen birinci maddesinde muharrer harekâtın biri ile veya aher suretle nizam ve intizamı ihlâl eder ise, birinci def'a ihtar olunur.

Birinci uyarı

Doksanıncı Madde: Herhangi bir milletvekili düzen ve disipline aykırı harekette bulunur veya bu İçtüzüğün seksen birinci maddesinde yazılı durumlardan biri ile veya başka bir yolla düzen ve disiplini bozar ise, birinci defa uyarılır.

Tebriye-i zimmet

Ihtar makam-ı riyâsete mahsustur. İrâd-i kelâm etmekte olan bir meb'ûs ledelicab ihtar muamelesi görmesi üzerine arz-ı mutavaat edip tebriye-i zimmet etmek ister ise, ifade-i meram etmesi (için)⁶⁰ kendisine ruhsat verilir.

Herhangi meb'ûs, irâd-i kelâma mezun olmadığı halde, söz söylemesi ile hakkında ihtar muamelesi icra olunur ise, tebriye-i zimmeti hitam-ı mecliste icra etmek üzere kendisine ruhsat verilir. Bu ruhsatın daha evvel itası riyâsetin yed-i ihtiyarındadır. Tebriye-i zimmete dair söyleyen⁶¹ sözleri Reis tebriye-i zimmete kâfi görmez ise, ihtar ifa eder. Ol halde keyfiyyet Zabıt Ceridesine kaydolunur.

Aklanma

Uyarı Başkanlık makamına aittir. Konuşmakta olan bir milletvekili gerektiğinde uyarılması halinde buna bağlı olarak aklanma ister ise, açıklama yapması için kendisine izin verilir.

Herhangi bir milletvekili söz almak için izin verilmediği halde, konuşması ile hakkındaki uyarı işlemi yapılır ise, birleşim sonunda aklanmasını yapması için kendisine izin verilir. Bu iznin daha önce verilmesi Başkanlığın yetkisindedir. Aklanmak için söylenenleri

60 Daha sonra basılan nüshalarda "için" kelimesi ilâve edilmiştir.

61 "Söylenen" olması icab eder. Daha sonra basılan nüshalarda "söylenen" şeklindedir.

Başkan yeterli görmez ise, uyarı cezasını verir. Bu durumda yapılan tutanak dergisinde kaydedilir.

Bir celsede iki defadan ziyade ihtar

Doksan birinci Madde: Meb'ûslardan biri bir mecliste iki defa ihtar muamelesi gördükten sonra, üçüncü defa nizam ve intizama muhalif harekette bulunur ise, ol gün hitam-ı meclise kadar irâd-i kelâmdan memnu' olması riyaset tarafından Hey'ete teklif olunup Hey'etçe bu suretin kabul ve adem-i kabulü bilâ müzâkere ve ayağa kalkmak suretiyle rey verilerek karargir olur. Takbih cezası, muhalif-i kaide hareket eden âza hakkında ihtar muamelesinin icrası ile hareket vakıası Heybetçe takbih olunduğunun alenen kendisine beyanı ve bu halin meclisin zabıt ceridesine derci hususlarından ibaretir.

Bir oturumda iki kereden fazla uyarı

Doksan birinci Madde: Milletvekillerinden biri bir birleşimde iki defa uyarı cezası aldıktan sonra, üçüncü defa düzen ve disipline aykırı harekette bulunur ise, o gün birleşim sonuna kadar söz almasının yasaklanması Başkanlık tarafından Genel Kurula teklif edilip Genel Kurulca bu isteğin kabulü veya reddi görüşme yapılmadan ve ayağa kalkmak yoluyla oy verilerek kararlaştırılır. Kınama cezası, kural dışı hareket eden üye hakkında uyarı cezasının uygulanması ile hareket tarzının Genel kurulca kınandığının açıkça kendisine söylenmesi ve bu durumun birleşimin tutanak dergisinde yayınlanmasından ibaretir.

Takbih cezası

Doksan ikinci Madde: Meb'ûslardan herkim doksanbirinci maddede muharrer memnuiyet ile mahkûm olduktan sonra yine tarik-i vazife-i şinasiye avdet etmez veya otuz gün müddet zarfında ayrı ayrı üç defa ihtar muamelesini görür veya Hey'et-i Umûmiyyede bir gürültü çıkarır veya meclise devam edilmemesi için bir ittîfak aktine önyak olur veya rûfekasından birkaç zâtı tahkir veya içdâp ve tehdit eyler ise, hakkında takbih cezası hükmolunur.

Kınama cezası

Doksan ikinci Madde: Milletvekillerinden kim olursa olsun doksan birinci maddede yazılı cezalar ile cezalandırıldıktan sonra görev terbiyesini takınmaz veya otuz gün içinde ayrı ayrı üç defa uyarı cezası alır veya Genel Kurulda bir gürültü çıkarır veya meclise devam edilmemesi için bir grup kurulmasına önyak olur veya milletvekillerinden birkaç kişiyi aşağılar, kızdırır ve tehdit eder ise, hakkında kınama cezası verilir.

Meclisten muvakkaten ihraç

Doksan üçüncü Madde: Meb'ûslardan her kim takbih cezası ile mahkûm olupda mutavvaat göstermez veya Hey'et-i Umûmiyyede bir veya birkaç zâtı muamelât-ı cebriyye icrasına teşvik eyler veya Hey'et-i Meb'u-sanın bir kısmına, ya umumuna veyahut Reîse mucub-i hakaret bir şey yapar veya Hey'et-i Ayan aleyhine bir söz söyler ise, takbih ile beraber meclisten muvakkaten ihracına hükmolunur.

Meclisten geçici çıkarma cezası

Doksan üçüncü Madde: Milletvekillerinden kınama cezası alıp da bunu kabul etmeyen veya Genel kurulda bir veya birkaç kişiyi kaba kuvvet kullanmasına teşvik eden veya Genel kurulun bir kısmına yada tamamına veya Başkana hakaret içeren bir şey yapan veya Heyet-i Ayan aleyhine bir söz söyleyene, kınama cezası ile beraber meclisten geçici olarak çıkarma cezası verilir.

Meclise gelmekten memnuniyet

Doksan dördüncü Madde: Meclisten muvakkaten ihracına hükmolunan meb'ûs derhal Hey'et-i Umûmiyyeden çıkmağa mecbur ve andan sonra meclislerden birbiri ardınca üç meclise gelmekten memnu'dur.

Meclise gelmekten yasaklama

Doksan dördüncü Madde: Meclisten geçici olarak çıkarılmasına karar verilen milletvekili derhal Genel Kuruldan çıkmağa mecburdur ve ondan sonraki birleşimlerden birbiri ardına üç birleşime katılamaz.

Muvakkaten ihraç ve takbih cezalarının usul-ü tâ'yini

Doksan beşinci Madde: Gerek takbih gerek takbih ile beraber meclisten muvakkaten ihraç cezaları, riyâset tarafından vukubulacak teklif üzerine, Hey'et-i Umumiyyede bilâ müzâkere ve ayağa kalkmak suretiyle rey verilerek hükmolunur.

Hakkında böyle bir teklif vukubulan meb'ûsun kabl-el-hüküm ya bizzat veya rûfekasından birinin vasıtasıyla tebriye-i zimmete hakkı vardır.

Gerek takbih gerek takbih ile beraber muvakkaten meclisten ihraç cezalarına dair Hey'etçe verilen karar Zabıt Ceridesinde musarrahan kaydolunur.

Geçici çıkarma ve kınama cezalarının usulü

Gerek kınama gerekse kınama ile beraber meclisten geçici olarak çıkarma cezaları, Başkanlık tarafından yapılacak teklif üzerine, Genel kurulda görüşmesiz ve ayağa kalkmak yolu ile oy verilerek kararlaştırılır.

Hakkında böyle bir teklif yapılan milletvekilinin hüküm gereği ya bizzat kendisinin veya göstereceği birinin aracılığıyla savunma hakkı vardır.

Gerek kınama gerekse kınama ile beraber geçici olarak meclisten çıkarma cezaları- na ait Genel kurulca verilen karar Tutanak Dergisine açıkça kaydedilir.

Daire-i Meb'ûsânda cünha ve kabahat

Doksan altıncı Madde: Hey'et-i Meb'ûsân dairesinin dâhilinde meb'ûslardan biri bir cünha ve⁶² kabahat işleyecek olur ise, derhal müzerekâta muvakkaten hitam verilir, Reis tarafından Hey'et-i Umûmiyyeye beyân-ı hal olunur. Reîsin emri üzere kabahat ve cünha sahibi riyâset odasına celbolunur. Hey'et-i Meb'ûsânın kâtipleri dahi hâzır olduğu halde kendisinden istizâh-ı madde edilir. Anın üzerine bir mazbata yapıpı icabına bakılmak üzere Makam-ı Sadarete gönderilir.

Meclis yerleşkesinde işlenen suç ve kabahatler

Doksan altıncı madde: Genel Kurul bölümünün içinde milletvekillerinden biri bir suç veya kabahat işleyecek olur ise, derhal görüşmelere geçici olarak son verilir, Başkan tarafından Genel Kurula durum açıklanır. Başkanın emri üzerine kabahat ve suç sahibi Başkanlık odasına getirilir. Genel Kurulun kâtipleri de hazır olacak şekilde kendisine konu açıklatılır. Bunun üzerine bir tutanak tutulup gereği yapılmak üzere Sadarete gönderilir.

ONDÖRDÜNCÜ FASIL

HEY'ET-İ MEB'ÛSÂNIN İNZİBAT-I DÂHİLİSİ BEYANINDADIR

ONDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MECLİSİN İÇ GÜVENLİĞİ HAKKINDADIR

İnzibat

Doksanyedinci Madde: Hey'et-i Meb'ûsânın muhafaza-i emniyeti emrinde lâzım gelen takyidât icrası makam-ı riyâsetin vezâifi cümlesindendir.

Güvenlik

Doksan yedinci Madde : Meclisin güvenliğinin sağlanması için gereken önlemlerin alınması Başkanlık Makamının görevleri arasındadır.

Zabt-u rabt

Doksan sekizinci Madde: Hey'et-i Meb'ûsânın zabt ve rabtı Hey'etin namına olarak riyaset tarafından icra olunur.

Düzen ve disiplin

Doksansekizinci Madde: Meclisin düzeni ve disiplini Genel Kurul adına Başkanlık tarafından sağlanır.

Meb'ûsâna mahsus mahalle memnuiyyet

Doksan dokuzuncu Madde: Hariçten bir kimse meb'ûsâna mahsus mahalle hiçbir sebeple dahil olamaz.

Milletvekillerine özel yerlere girme yasağı

Dokсандokuzuncu Madde: Dışarıdan hiç kimse milletvekillerine mahsus yerlere hiçbir şekilde giremez.

Samînin sükûtu, samîinden ihlâl-i müzâkere vukuu

Yüzüncü Madde: Hey'et-i Meb'ûsân münakit olduğu esnada samiine mahsus mahalde bulunanlar yerlerinde oturup sükût eylemek şarttır. Anlardan herkim tahsin ve ademi tahsine dair bir şey yapar veya söyler ise nizam ve intizamın vikayesine memur hademe makam-ı riyâsetin emri ile derhal anı dışarı çıkarır. Her kim olur ise olsun, Hey'et-i Umûmiyyenin müzekerâtına mani olacak harekette bulunur ise, derhal ait olduğu mercie şikâyet olunur.

Dinleyicilerin sessiz olması, dinleyicilerin görüşmelere katılamaması

Yüzüncü Madde: Genel kurul çalıştığı sırada dinleyici localarında bulunanlar yerlerinde oturup sessiz olmak zorundadırlar. Bunlardan alkışlama ve beğenmeye veya tersi bir şey yapanlar veya konuşanlar Başkanlık makamının emri ile düzen ve disiplinin sağlanması ile ilgili memurlarca dışarı çıkarılır. Kim olursa olsun, Genel Kurulun görüşmelerine engel olacak davranışta bulunulursa, hemen ait olduğu makama şikâyet edilir.

ONBEŞİNCİ FASIL

HEY'ET-İ MEB'ÜSÂNIN HEY'ET-İ AYAN İLE MUAMELAT VE MÜNESEBÂTI BEYANINDADIR

ONBEŞİNCİ BÖLÜM

HEYETİ MEB'ÜSÂNIN HEYETİ AYAN İLE İŞLEM VE İLİŞKİLERİ HAKKINDADIR

Lâyihanın Hey'et-i Ayana irsali

Yüz birinci Madde: Hey'et-i Meb'ûsâna havale olunan kanun lâyhalarının her biri kat'iyen kabul olundukça Reis doğrudan doğruya anı Hey'et-i Ayan Reisine irsal eder.⁶³

Tasarımın Ayan Meclisine gönderilmesi

Yüz birinci Madde: Heyet-i Meb'ûsân'a havale edilen kanun tasarılarının hepsi kabul edilip kesinleştiğe başkan bunları doğrudan doğruya Heyet-i Ayan Başkanına yollar.

Ayandan iade olunan lâyhalar

Yüz ikinci Madde: Hey'et-i Meb'ûsândan kabul olunan bir kanun, lâyihası ta'dil olunmak üzere Hey'et-i Ayandan iade olunur ise, bir encümen tayin olunur⁶⁴

Heyet-i Ayan'dan iade edilen tasarılar

Yüz ikinci Madde: Heyet-i Meb'ûsân'da kabul edilen bir kanun tasarısı değiştirilmek üzere Heyet-i Ayan'dan iade edilir ise, bir komisyon oluşturulur.

Encümenlerin tevhidî teklifi

Bu encümen Hey'eti Ayandan ta'yîn olunan encümen ile birleştirilip talep olunan tadilât ibaresinin kararlaştırılmasını meb'ûslardan biri teklif edebilir. Bu suret Hey'etçe kararlaştırıldığı halde bu me'mûriyet ya lâihayı mukaddemen tetkik eden encümene yahut Şu'belerden müceddeden intihap olunan diğer bir encümene havale olunur.

Tarafeyn encümenleri tâdilât-ı matlubenin ibaresi hakkında ittifak ve ittihad ederler ise Hey'et-i Meb'ûsân encümeni muvafakat-ı tarafeyn ile tanzîm olunan ibareyi hâvi bir mazbata kaleme alıp Hey'et-i Umûmiyyenin müzakerâtı ibare üzerine cereyan eder.

Komisyonların birleştirilmesi teklifi

Bu komisyonun Heyet-i Ayan'dan görevlendirilen komisyon ile birleştirilip, istenilen değişiklik ibaresinin kararlaştırılmasını milletvekillerinden biri teklif edebilir. Bu talep Genel Kurulda kararlaştırıldığı takdirde bu görev ya tasarıyı önceden inceleyen komisyona yada Şu'belerden yeni seçilen diğer bir komisyona havale edilir.

Taraffarın komisyonları istenilen değişiklik ibaresi üzerinde uyuşur ve birleşirler ise, Heyet-i Meb'ûsân komisyonu taraffarın oluru ile düzenlenen ibareyi içeren bir önerge yazar ve Genel Kurulun görüşmeleri önerge üzerinde yapılır.)

63 Kavanin-i muvakkatenin hükmü hükümetçe tarih-i neşirlerinden itibaren câri olduğu ve kavanin-i muvakkateyi kavanin-i saireden tefrik etmek lâzmeden bulunduğu cihetle, 'Meclis-i Meb'ûsanca aynen veya tâdil edilmiş kabul edilmiş olan kanun-u muvakkatler metni zîrine "...tarihinde neşredilmiş olan işbu muvakkat Kanun, Meclis-i Meb'ûsanca aynen veya... tarihinde tâdil edilmiştir' suretinde bir ibare yazılması usulünün itihâzı, taraf-ı riyasetten beyan edilerek meclisçe kabul edilmiştir. Zabıt Ceridesi, sahife 220.

64 Mes'elenin alt olduğu encümene havale edilmesi usulü ittihad kılınmıştır.

ONALTINCI FASIL

MEVADD-I ŞETTA

ONALTINCI BÖLÜM

ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

Hey'et-i Meb'ûsânın merasime iştiraki

Yüzüçüncü Madde: Hey'et-i Meb'ûsân tarafından bir alayda veya resim mahallinde bulunmak için tâ'yini lâzım gelen âza kur'a ile intihap olunur. Bunların iktiza-i hale göre tâ'yin-i adedi Hey'etin kararına mütevakıftır. Reis ile kâtiplerden ikisi birlikte bulunur.

Heyet-i Meb'ûsân'ın törenlere katılması

Yüzüçüncü Madde: Milletvekilleri tarafından bir törende veya resmi yerde bulunmak için görevlendirilmesi gereken üyeler kura ile seçilir. Bunların duruma göre görevlendirilmesi gerekenlerin sayısı Genel Kurulun kararına bağlıdır. Başkan ile kâtiplerden ikisi birlikte bulunurlar.)

Meb'ûsluktan İstifa

Yüz dördüncü Madde: İntihâbı tetkik olunmuş bir meb'ûs meb'ûsluktan istifa edebilir. Fakat bu tetkikten evvel istifa eden meb'ûsun istifası anın intihâbını tetkik eylemek hakkında Hey'et-i Meb'ûsânı iskat edemez.

İstifa eden meb'ûsun istifanamesi Reis tarafından Makam-ı Sadarete takdim olunur.

Milletvekilliğinden istifa

Yüz dördüncü Madde: Seçilmesi incelenmiş bir milletvekili, milletvekilliğinden istifa edebilir. Fakat bu incelemeden önce istifa eden bir milletvekilinin istifası onun seçimini inceleme hakkından Genel Kurulu mahrum bırakmaz.

Nizâmnamenin mer'iyeti

Yüz beşinci Madde: İşbu Nizâmnamenin Reis intihâbına ve meb'ûsların tetkik-i intihâbatına dair maddeleri bin iki yüz doksan üç senesi teşrin-i sanisi ibtidasından itibaren mer'iyül icradır.

İctüzüğün yürürlüğü

Yüz beşinci Madde: Bu İctüzüğün Başkan seçimine ve milletvekillerinin seçilmelerinin incelenmesine dair maddeleri 1877 yılı Ekim ayı başından itibaren yürürlüğe girer.

İRÂDE-İ SENİYYE TARİHİ

Fi 29 Rebbiülâhîr, sene 294 ve fi 1 Mayıs, sene 293.

(13 Mayıs 1877)

(Düstur, I. Tertip, C. 4, sh. 36-58).